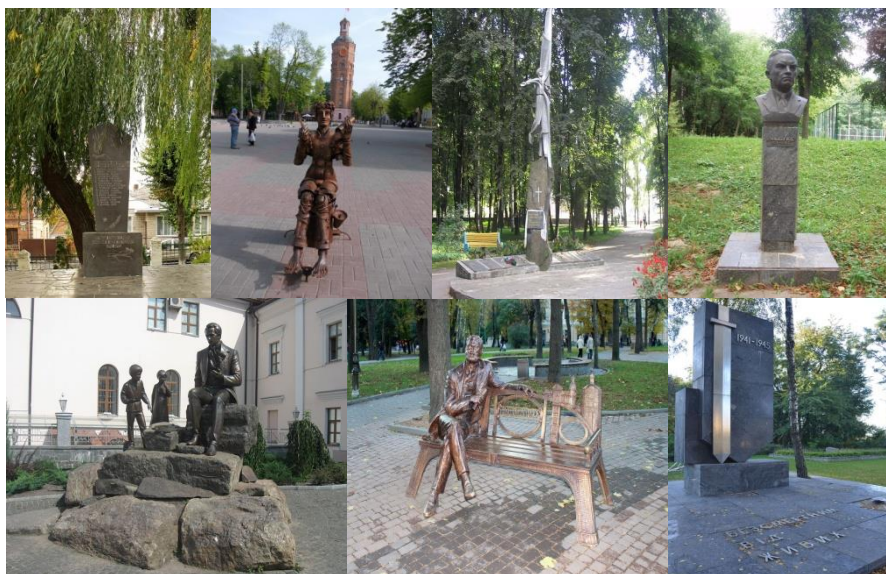

Департамент освіти Вінницької міської ради
Комунальна установа «Міський методичний кабінет»
Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад №6
Вінницької міської ради»

***НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
«СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ПРОНУМЕРОВАНІ ПАМ'ЯТТЮ»***

Автори:

- Гаріпова Лариса Володимирівна, завідувач, «спеціаліст вищої категорії»,
тел. (096) 654-10-27

- Іскра Оксана Григорівна, вихователь-методист, «спеціаліст першої категорії»,
тел. (097) 611-54-83

- Рижкова Ірина Іванівна, вихователь, «спеціаліст першої категорії»,
тел. (097) 263-37-14

- Гончарук Алла Михайлівна, вихователь, «спеціаліст першої категорії»,
тел. (096) 039-14-09

м. Вінниця, 2019

Автори: Гаріпова Лариса Володимирівна, завідувач комунального закладу
«Дошкільний навчальний заклад №6 Вінницької міської ради»

Іскра Оксана Григорівна, вихователь-методист комунального закладу
«Дошкільний навчальний заклад №6 Вінницької міської ради»

Рижкова Ірина Іванівна, вихователь комунального закладу «Дошкільний
навчальний заклад №6 Вінницької міської ради»

Гончарук Алла Михайлівна, вихователь комунального закладу
«Дошкільний навчальний заклад №6 Вінницької міської ради»

Гаріпова Л. В., Іскра О. Г., Рижкова І.І., Гончарук А.М. Сторінки історії
пронумеровані пам'яттю. Навчально – методичний посібник/ Л. В. Гаріпова, О.
Г.Іскра, І.І.Рижкова, А.М. Гончарук - Вінниця: ММК, 2019. 74с.

Рецензент:

Костецька О.А., завідувач комунального закладу «Дошкільний навчальний
заклад №24 Вінницької міської ради»

Малафєєва Л.В., директор комунального закладу «Заклад дошкільної освіти
№20 Вінницької міської ради»

У навчально– методичному посібнику «Сторінки історії пронумеровані
пам'яттю» подано матеріал історичних пам'яток - об'єктів, з метою
ознайомлення дітей з історією виникнення пам'ятників, пам'ятних знаків,
меморіальних дошок, з явищами суспільного життя; формування знань про
історію міста, її символів; створення сприятливої атмосфери для прояву
пізнавальних інтересів та патріотичного виховання дітей; накопичення
інформаційного, ілюстративного, методичного та дидактичного матеріалів в
літературну скриньку «Вінниця пам'ятає... Вінниця знає», привнесення нових
аспектів у взаємодію з батьками.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
- АКТУАЛЬНІСТЬ.....	4
- ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ПОСІБНИКА.....	5
ОПИС ПОСІБНИКА	6
ДОДАТКИ	11
- ПЕРЕЛІК ОБ’ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ М.ВІННИЦІ. ПАМ’ЯТНИКИ. ПАМ’ЯТНІ ЗНАКИ. МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ.....	12
- ТЕМАТИЧНІ ЗАНЯТТЯ (ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ).....	28
- ПЕДАГОГІЧНИЙ ВСЕОБУЧ	35
- БАТЬКІВСЬКИЙ ВСЕОБУЧ.....	38
- ДИДАКТИЧНІ ІГРИ.....	43
- ІНФОРМАЦІЙНО – ІСТОРИЧНА ДОВІДКА.....	46
- ЛІТЕРАТУРНА СКРИНЬКА «ВІННИЦЯ ПАМ’ЯТАЄ...ВІННИЦЯ ЗНАЄ...»	
ВІРШІ ТЕТЯНИ ШКУРАК	49
- ФОТОГАЛЕРЕЯ «ІСТОРІЯ ВІННИЦІ ПОКЛАДЕНА НА ПОСТАМЕНТ».....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

У нове тисячоліття Україна увійшла незалежною державою, перед якою постало безліч важливих завдань, зокрема у сфері дослідження, збереження та використання культурної спадщини — пам'яток історії та культури. Вінниця багата своєю історичною спадщиною, культурними надбаннями. Тут протягом віків відбувалися значні історичні події, що набували загальноукраїнського, європейського значення. Сьогодні велика кількість пам'яток, об'єктів архітектури, пам'ятних знаків, меморіальних дошок увінчують минуле нашого краю. Без минулого немає майбутнього.

Останнім часом надзвичайно актуальною стала проблема громадянського виховання дітей. В суспільстві виникає необхідність повернутися до кращих традицій нашого народу, до його вікових корінь, до таких вічних понять, як рід, спорідненість, Батьківщина, рідне місто. Для громадянського виховання важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів.

Дитинство – це важливий і неповторний період формування особистості. В наш час зміст дошкільної освіти спрямований на збереження дитячої субкультури, зорієнтований на цінності та інтереси дитини. У свідомості дитини-дошкільника закладаються фундаментальні світоглядні поняття, моральні цінності; передумови громадянських якостей, розвиваються уявлення дітей про людину, суспільство та культуру. Успішний розвиток дошкільнят при ознайомленні з місцями рідного міста можливий лише за умови їх активної взаємодії з оточуючим світом емоційно-практичним шляхом, тобто через освітню діяльність, екскурсії, спілкування, гру, працю, різні види діяльності, властиві дошкільному віку. В. О. Сухомлинський стверджував, що «дитинство - щоденне відкриття світу і тому треба робити так, щоб воно стало, перш за все, пізнанням людини і Вітчизни, їх краси і величі».

Базовий компонент дошкільної освіти у змісті освітньої лінії «Дитина у світі культури» передбачає формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-

продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці. Результатом оволодіння дитиною різними видами предметної та художньої діяльності є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ та форм художньо - продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності, культури споживання.

Основним етапом формування у дітей любові до Батьківщини є накопичення ними соціального досвіду життя у своєму місті, засвоєння прийнятих у ньому норм поведінки, взаємин, прилучення до світу його культури. Любов до Вітчизни починається з любові до своєї малої батьківщини - місця, де народилася дитина. В повній мірі зрозуміти, осмислити, запам'ятати історію рідного краю - справа непроста навіть для дорослих. Адже дітям важко сприймати даний матеріал, написаний прозою, тому виникла потреба описати кожен пам'ятник, пам'ятний знак у віршованій формі, яка легко сприймається дітьми. Ідея створення навчально – методичного посібника «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю» виникла з метою ознайомлення дітей з історією виникнення пам'ятників, пам'ятних знаків, меморіальних дошок, з явищами суспільного життя; формування знань про історію міста, її символів; створення сприятливої атмосфери для прояву пізнавальних інтересів та творчих здібностей дітей; накопичення інформаційного, ілюстративного, методичного та дидактичного матеріалів в педагогічну скарбницю «Вінниця. Непорушні реліквії історії»; привнесення нових аспектів у взаємодію з батьками.

*...О, Вінниця – мій рідний дім!
Я народилась тут, расту я в нім.
Закохана на все життя
У тебе, Віннице моя!!!*

ОПИС ПОСІБНИКА

У навчально – методичному посібнику «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю» подано матеріал історичних пам'яток — об'єктів, пов'язаних національно-визвольною боротьбою народу протягом віків, місця масових поховань жертв репресій, голодоморів, героїв воєн та воєнних конфліктів, трагедії у Чорнобилі, Героїв «Небесної сотні» та АТО. У Вінниці по - різному вшановують пам'ять багатьох українських історичних діячів, зокрема тих, про які у попередні часи не згадувалося: Богдана Хмельницького, Івана Богуна, Михайла Грушевського, Симона Петлюри. Історичні пам'ятки представлені інформацією про архітекторів власників маєтків, які розглядаються в межах культурної та архітектурної спадщини міста, нарисами про архітектурні споруди та комплекси, музеїв - садиб. В навчально-методичному посібнику міститься історична інформація про пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки видатним вінничанам, архітектурні об'єкти культурної спадщини, які збереглися до сьогодні.

Наше завдання – створити систему роботи з формування у дошкільників інтересу до історії свого міста, зокрема до пам'ятників, меморіальних дошок, пам'ятних знаків. Ознайомившись з ними, діти дізнаються про їх різноманіття, історію, збагачуються духовно і переймаються повагою до людей і подій, які з ними пов'язані, усвідомлюють себе причетними до історичної спадщини міста. Дана робота допоможе виховати почуття національної гордості, патріотизму, моральних цінностей, любові до своєї Батьківщини, зокрема до рідної Вінниці.

Вінниця... Рідне місто... Нам, педагогам, необхідно показати дошкільникам, що воно славетне своєю історією, традиціями, пам'ятниками, кращими людьми. Діти повинні зрозуміти, що їхнє місто – частина Батьківщини. Добре, якщо діти будуть знати визначні пам'ятники, пам'ятні знаки та меморіальні

дошки відомих людей, які прославляли не тільки місто, а й країну. Основні завдання, що стоять перед педагогами:

- ознайомити дітей з пам'ятниками міста, їх історією;
- формувати вміння впізнавати знайомі пам'ятники і складати про них коротку розповідь;
- викликати у дітей бажання наслідувати мужніх і сміливих людей, пам'ять про яких живе в серцях жителів міста;
- звернути увагу на різницю в архітектурі пам'яток;
- розповісти про охорону пам'яток державою.

Перш ніж знайомити дітей з пам'ятниками, потрібно провести попередню роботу. А саме, педагогу підібрати та опрацювати матеріал, щоб володіти інформацією про особу (подію), якій встановлено пам'ятник; дати дітям визначення, що таке пам'ятник (пам'ятник – архітектурна або скульптурна споруда на честь якої-небудь особи або події); від якого слова утворено слово «пам'ятник» (пам'ять – здатність пам'ятати, не забувати минулого); розглянути матеріали, з яких виготовляють пам'ятники (бронза, граніт, мармурова крихта), у вигляді камінчиків; ознайомити дітей з портретом людини, пам'ятник якій планується розглянути, або з подією, якій він присвячений; провести бесіду про цього видатного діяча (подію); підготувати план бесіди, що буде супроводжувати розглядання ілюстрації певного пам'ятника, або екскурсію до нього, запитання до дітей; якщо планується екскурсія, продумати маршрут, розташування дітей біля пам'ятника.

Під час використання навчально – методичного посібника «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю» педагоги закладу використовують у своїй діяльності різні форми і методи організації національно-патріотичного виховання дошкільників. Це, зокрема, заняття, бесіди, розповіді з використанням ІКТ, екскурсії вулицями міста до історичних пам'яток, цільові прогулянки, розглядання ілюстрацій, фотоальбомів, буклетів, дидактичних ігор. Розглядання пам'ятних об'єктів проводиться в такій послідовності:

- повідомити, в якому місці він встановлений;
- що це за пам'ятний об'єкт;

- хто автор і коли він споруджений (історія створення);
- відомості про людину (подію), якій поставлено пам'ятний знак;
- опис самої скульптури;
- опис постаменту;
- надпис;
- з якого матеріалу виготовлений даний пам'ятний знак;
- загальна оцінка і значення пам'ятного знаку.

Ми починаємо свій освітній процес з опису місця, де встановлено пам'ятний знак (площа, вокзал, парк, сквер). Далі повідомляємо, кому цей пам'ятний знак і час його встановлення (можливо, на честь якоїсь історичної дати або до ювілею). Потім розповідаємо про автора пам'ятника - скульптора або архітектора, і про те, як пам'ятник був створений. Далі починаємо розповідь про цю людину (або подію). Тепер, нарешті, можна звернутися власне до опису. Розповідаючи про позу, вираз обличчя, одяг, не забуваємо пов'язувати це зі змістом, який вкладав автор. Звертаємо увагу на дрібні деталі: предмети в руках персонажа або ті, які розташовані від нього неподалік, зображення представників флори і фауни, які часто несуть певну символіку, барельєфи на постаменті та на надписи. Не знайомимо з повним текстом, але зміст написаного доносимо до дитини. Завершуємо бесіду розповіддю про сьогоденне «життя» пам'ятника. У будь-якому випадку, завершуючи розповідь, говоримо кілька теплих слів про людину або подію, якій присвячений пам'ятник та обов'язково використовуємо художній вірш з нашої літературної скриньки «Вінниця пам'ятає... Вінниця знає», написаний автором Тетяною Шкурар. Матеріал підбираємо доступний для сприйняття дітей. Не називаємо дати: вони утруднюють сприйняття матеріалу. Використовуємо такі вирази: «Це було дуже давно, коли ваші бабусі та дідусі були такими ж маленькими, як ви». Використовуємо доступну дітям лексику, пояснюємо значення незнайомих слів, не вживаємо спеціальної термінології, не перевантажуємо розповідь складними граматичними конструкціями. На закріплення матеріалу використовуємо дидактичні ігри з даного напрямку роботи.

Досить складним для педагогів в роботі по ознайомленню з пам'ятними знаками, з його історією та визначними місцями, є складання розповіді для дошкільнят. Щоб полегшити даний напрямок роботи вихователі:

- супроводжують розповідь наочними матеріалами: фотографіями, репродукціями, слайдами, схемами, малюнками та ін.;

- читають дітям та вивчають напам'ять вірші, які написані до кожного пам'ятника матусею вихованки групи №3 Шкурак Тетяною Олександрівною;

- звертаються до дітей із запитаннями в ході розповіді, активізують їх увагу, викликають бажання щось дізнатися самостійно, спробувати про щось здогадатися, запитати;

- спонукають мислення дітей проблемними запитаннями: «Як ви думаєте, чому саме на цьому місці скульптор вирішив побудувати дану скульптуру?»

Одним із основних компонентів системи в навчально-методичному посібнику «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю» подано перелік об'єктів культурної спадщини м. Вінниці (пам'ятники; пам'ятні знаки; меморіальні дошки) (Додаток 1), метою якого є узагальнення знань дітей про рідне місто, його визначні місця; поповнення знань про знаменитих земляків, вшанування пам'яті про них в рідному місті; розвиток мислення, мовлення, пам'яті; виховання почуття приналежності до свого народу, ціннісного ставлення до рідного краю, любові до рідного міста. В результаті проведені тематичні заняття, екскурсії «До пам'ятника Михайла Коцюбинського», «Шевченко — великий поет України», «Читання оповідання В. Сухомлинського «Протоптали стежку», «Екскурсії до пам'ятного знаку на вшанування пам'яті жертв Чорнобильської трагедії», «Екскурсії до Меморіалу Слави» (Додаток 2), педагогічний всеобуч «Освітні завдання та зміст педагогічної роботи за підрозділом «Дитина в соціумі», «Як ознайомити дитину з пам'ятниками?»» (Додаток 3), батьківський всеобуч «Важливість громадянського виховання», «Організація морально-патріотичного виховання в сім'ї», «Формування патріотичних почуттів»(Додаток 4), які переконують кожного у необхідності цілеспрямованої систематичної роботи з морально – патріотичного виховання.

Дидактичні ігри «Де розташований пам'ятник?», «Відомі люди нашого міста», «Визначні пам'ятки міста», «Відгадай, де я був?», «Подорож містом» (Додаток 5) формують патріотичний світогляд на основі активізації знань про визначні пам'ятки рідного міста; закріплюють у дітей знання про наше місто, які вони отримали під час бесід із вихователем; розвивають пам'ять, мислення, зв'язне мовлення, виховують патріотичні почуття на основі активізації знань дітей про відомі пам'ятники рідного міста. Інформаційно - історична довідка видатних людей (Додаток 6), літературна скринька «Вінниця пам'ятає... Вінниця знає...» (Додаток 7), фотогалерея «Історія Вінниці покладена на постамент» (Додаток 8), допоможуть формуванню у дітей обдуманого, правильного відношення до архітектурних споруд міста.

Головне завдання педагогів закладу — не запізнитися, не пропустити той момент, коли виховні зусилля найефективніші, коли робота, проведена педагогом, дасть високий результат. Ефективність нашої роботи характеризується цілісністю і включає відбір краєзнавчого змісту в відповідності з метою розвитку дитини, її віковим особливостям та інтересам; збагачення розвивального середовища матеріалами про визначні місця Вінниці.

Навчально-методичний посібник «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю» ілюстрований, варіативний, багатофункціональний, призначений для розвитку пізнавальної активності дошкільників, використовується в різноманітних формах організованої навчально-пізнавальної діяльності. Велика цінність його в тому, що про кожен пам'ятник, пам'ятний знак нами написані слова у віршованій, доступній, зрозумілій формі для дітей. Призначений для педагогів, студентів, батьків.

Додатки

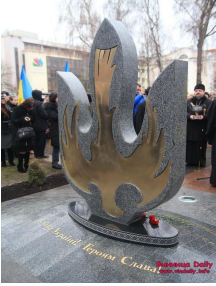

Додаток 1

Перелік об'єктів культурної спадщини м. Вінниці

Пам'ятники, пам'ятні знаки

Назва	Розташування	Фото	Короткі відомості
Артинову Григорію	Площа Європейська		Пам'ятник вінницькому архітекторові Григорію Артинову, який багато в чому сформував архітектурне обличчя міста, було відкрито на День міста-2010 — 11 вересня, у рік 150-літнього ювілею будівничого. Автор оригінальної скульптурної композиції з численними цікавими деталями — замислений зодчий присів на лавку, ніжки якої нагадують основу Ейфелевої вежі, а на одному з країв спинки «виросло» містечко з найвідоміших споруд Артинова — львівський скульптор Володимир Цісарик
Бевзу Івану	Вулиця Соборна		Встановлений у 1979 році. Скульптор П.Левицький, архітектор Є.Устинов. Іван Васильович Бевз (1903-1943) служив в Червоній Армії, а з 1929 року – на партійній роботі у Вінниці, Могилів-Подільському. З 1937 року до 1941 року був директором Вінницького драматичного театру, а згодом директором обласної бібліотеки. Напередодні окупації був залишений для керівництва підпіллям. В липні 1942 року Іван Васильович Бевз заарештований, а в 1943 році окупанти його розстріляли. В 1965 році посмертно І.В.Бевзу присвоєно звання Героя Радянського Союзу.
Битві 1651 року під керівництвом Івана Богуна	На кручі над Південним Бугом у міському районі Кумбари		Встановлений на місці переможної битви козацьких загонів, очолюваних Іваном Богуном, з польсько-шляхетським військом у березні 1651 року в ході визвольних змагань українського народу сер. XVII ст.

<p><i>Визволителів, меморіальний комплекс</i></p>	<p><i>По вулиці Київській</i></p>		<p><i>Меморіальний комплекс встановлений на честь 38-ї армії, що звільнила місто від нацистських окупантів</i></p>
<p><i>Визволення Вінниці 1651 року, меморіал</i></p>	<p><i>На перехресті вулиці Гонти і Київської</i></p>		<p><i>Встановлений пам'ятник козакам на перехресті вулиці Гонти і Київської</i></p>
<p><i>Воїнам - «афганцям»</i></p>	<p><i>Центральний міський парк</i></p>		<p><i>Встановлено біля західного входу до Центрального міського парку. Автори — скульптор Ю. Козерацький та архітектор А. Жданов</i></p>
<p><i>52 воїнам-односельчанам, загиблим на фронтах ВВВ, меморіал</i></p>	<p><i>Вулиця Пирогова, 342</i></p>		
<p><i>Воїнам-працівникам лікарні О.Ющенка</i></p>	<p><i>На території обласної психоневрологічної лікарні ім. О.Ющенка</i></p>		
<p><i>Горькому Максиму</i></p>	<p><i>Біля головного входу до Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Монумент Максиму Горькому встановлений на алеї, що веде до парку, який носить його ім'я від заснування у 1936 р. Автори скульптори А.В. Нікогосян, А.А. Мурадян. Загальна висота — 6,0 м, скульптури — 3,9 м, постаменту — 2,1 м. Матеріал — граніт. Являє собою постать письменника, який крокує і правою рукою спирається на ціпок. У лівій зігнутій руці на рівні грудей — розгорнута книжка.</i></p>

<p><i>Грушевського Михайла, погруддя</i></p>	<p><i>На території Вінницького державного педагогічного університету</i></p>		
<p><i>«Дерево Свободи», на честь Небесної Сотні</i></p>	<p><i>Майдан Небесної Сотні</i></p>		<p><i>Відкрито 23 лютого 2018р. Автор київський скульптор Борис Данилюк. Бронзовий 5,5-метровий пам'ятник усім загиблим українським патріотам під час Революції Гідності встановлять у Вінниці на Майдані Небесної Сотні. Скульптурна композиція, яка має назву «Дерево Свободи», буде у вигляді вишні, з якої опадає цвіт. 107 падаючих квіток символізуватимуть Героїв, загиблих під час кривавих розстрілів на Майдані зимою 2014-го.</i></p>
<p><i>Пам'яті тисяч євреїв, по-звірячому закатованих фашистами з 19.09.1941 р., пам'ятний знак</i></p>	<p><i>Вул. Максимовича, Меморіал пам'яті жертв Голокосту у Вінниці</i></p>		<p><i>1958</i></p>
<p><i>Пам'ятний знак Небесній сотні та загиблим Героям АТО</i></p>	<p><i>На площі Європейській, біля Меморіалу Слави АТО</i></p>		<p><i>Знак, авторами якого є архітектори Владислав Головащенко та Олександр Рекута, має вигляд тризуба з зображенням на ньому падаючого птаха. Меморіальний знак відкрили рідні загиблих майданівця Максима Шимка та льотчика Дмитра Майбороди, яким посмертно присвоєно звання Героїв України.</i></p>
<p><i>Пам'яті тисяч євреїв, по-звірячому закатованих фашистами, пам'ятний знак</i></p>	<p><i>Вул . Толбухіна, 25</i></p>		<p><i>У вигляді дерева з обрубаними гілками</i></p>

<p><i>Жертвам Голодомору, пам'ятний знак</i></p>	<p><i>Біля Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Пам'ятник встановлений з нагоди 75-річчя однієї з найбільших трагедій в історії українського народу — Голодомору 1932–33 рр., який був наслідком свідомої і цілеспрямованої акції тоталітарного режиму з винищення українських хліборобів. За підрахунками істориків, під час реалізації політики суцільної колективізації на Вінниччині загинули від голодної смерті понад 1,5 млн. осіб, з них — понад 500 тис. дітей. Автор — художник, скульптор Володимир Оврах. Відкрито у 2008 року.</i></p>
<p><i>Жертвам сталінських репресій 1936— 1941, 1944 років, пам'ятний хрест</i></p>	<p><i>У Центральному міському парку</i></p>	 	<p><i>Пам'ятний хрест жертвам сталінських репресій 1936-1941, 1944 років у Центральному міському парку Вінниці</i></p> <p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Жертвам сталінського терору 1937—1938 років, меморіал</i></p>	<p><i>Біля Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Пам'ятник встановлений 2004 р. поблизу церкви Воскресіння Христового, на території колишнього міського православного цвинтаря, на місці масових поховань де виявлено 42 могили — понад 2 тис. репресованих у 1937–38 рр. Автори — скульптор Ю.Е. Козерацький, архітектор О.Ю. Козерацька. Являє собою композицію з трьох хрестів, вертикально встановлених на круглому стилобаті. Центральний хрест виконаний з чорного граніту, в його поле врізаний лаконічно орнаментований хрест зі світлого граніту; обабіч — по діагоналі два менших за розміром хрести з білого пісковика з елементами декорування національним орнаментом у нижніх кутах вертикальних основ.</i></p>

<p><i>Жертвам Чорнобильської трагедії</i></p>	<p><i>На початку вулиці Київської</i></p>		<p><i>Відкритий в 1996 році. Автори — скульптор Ю.Козерацький та архітектор І.Єзерський.</i></p>
<p><i>Заболотного Данила, погруддя</i></p>	<p><i>На території медичного коледжу імені Заболотного</i></p>		
<p><i>Загиблим льотчикам, меморіал «Не повернулися з польоту»</i></p>	<p><i>На території Музею Повітряних сил ЗС України</i></p>		<p><i>Відкрито 5 травня 2009 року</i></p>
<p><i>Загиблим міліціонерам</i></p>	<p><i>У Центральному міському парку</i></p>		<p><i>Розташований ліворуч від входу до парку з вул. Хлібної. Автор — скульптор В. Смаровоз. Пам'ятник посвячений працівникам Міністерства внутрішніх справ, які загинули при виконанні службових обов'язків у 1920–99 рр., захищаючи порядок у державі та спокій і життя її громадян.</i></p>
<p><i>Запорожця Петра, погруддя</i></p>	<p><i>Вулиця Замостянська</i></p>		<p><i>1983, скульптор І. Довженко</i></p>
<p><i>Івашкевича Ярослава, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>

<p><i>Коцюбинському Михайлу</i></p>	<p><i>На проспекті Коцюбинського (на розі з вулицею Нансена)</i></p>		<p><i>1989, скульптор М. Вронський, архітектор В. Гнездилов</i></p>
<p><i>Коцюбинського Михайла, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Скульптор Володимир Смаровоз</i></p>
<p><i>Коцюбинського Михайла, погруддя</i></p>	<p><i>У дворі Вінницького педагогічного університету</i></p>		<p><i>Час створення 2003р. Автор зображення Д.Волков</i></p>
<p><i>Коцюбинського Юрія, погруддя</i></p>	<p><i>На території літературно-меморіального музею Михайла Коцюбинського (по вул. Бевза)</i></p>		<p><i>1964, скульптор І. Гончар</i></p>
<p><i>Леонтовича Миколи, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		
<p><i>Леонтовича Миколи, погруддя</i></p>	<p><i>На території Вінницького училища культури і мистецтв</i></p>		<p><i>Відкрито 1 вересня 2017р.</i></p>
<p><i>Льотчикам— визволителям Вінниці в роки ВВВ</i></p>	<p><i>Площа Костянтина Могилка</i></p>		<p><i>На постаменті літак МіГ-15</i></p>

<p><i>На честь створення Військово-Повітряних Сил України</i></p>	<p><i>На площі Перемоги</i></p>		<p><i>На постаменті літак МіГ-21біс</i></p>
<p><i>Некрасова Миколи, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Автор — скульптор Я. Куленко. Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Ніщинського Петра, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Петлюри Симона, пам'ятник</i></p>	<p><i>По вул. Симона Петлюри, 15</i></p>		<p><i>Встановлений 14 жовтня 2017 року поблизу будівлі Вінницького обласного радіо, де за часів, коли Вінниця мала статус тимчасової столиці Української Народної Республіки, знаходилася Військово-похідна канцелярія Головного Отамана УНР Симона Петлюри. Пам'ятник виконаний у бронзі за проектом місцевого скульптора Володимира Овраха на замовлення вінницького мецената Сергія Капусти.</i></p>
<p><i>Водонапірна вежа</i></p>	<p><i>Біля Водонапірної вежі</i></p>		<p><i>Це фотографія пам'ятки культурної спадщини в Україні. Номер у каталозі ГО «Вікімедіа Україна»: 05-101-0066</i></p>
<p><i>Пирогова Миколи, погруддя</i></p>	<p><i>На території Вінницького медичного університету</i></p>		<p><i>Встановлений в 1968 році. Скульптор Д. Гудима</i></p>

<p><i>Пирогову Миколі</i></p>	<p><i>На території музею-садиби М. І. Пирогова на околиці міста (район Пирогово)</i></p>		
<p><i>Пирогову Миколі</i></p>	<p><i>На початку вулиці Пирогова</i></p>		<p><i>Встановлено в 1971 році. Автори — скульптори Н.Дерегус, Л. Сабанєєва та архітектор А.Корнєєв.</i></p>
<p><i>Ратушній Лялі</i></p>	<p><i>Біля міського палацу дітей та юнацтва</i></p>		<p><i>Ляля (Лариса Степанівна) Ратушина (1921-1944) народилася 9 січня 1921 року в Тиврові. Коли розпочалася війна, Лариса стала слухачем курсів медсестер. Зв'язалася із підпільною організацією, очолюваною І.Бевзом. За 2 дні до жаданого звільнення міста-18 березня 1944 року Лариса Ратушина загинула. В 1965 році їй посмертно було присвоєно почесне звання – Герой Радянського Союзу. 9 травня 1979 року бронзове погруддя мужньої героїні встановили перед міським Палацом дітей і юнацтва, який носить її ім'я. 1980, скульптор Володимир Смаровоз</i></p>
<p><i>Руданського Степана, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Слави, меморіал</i></p>	<p><i>Площа Європейська</i></p>		<p><i>Меморіальний комплекс героям революції, громадянської та Великої Вітчизняної війни відкрито 1958 року. Тут поховано 79 воїнів Червоної Армії. Автори — скульптор Я.Куленко та архітектор В.Спусканюк. Всього в боях за Вінницю загинули 1265 воїнів. На 18 гранітних плитах Меморіалу викарбувані імена 6486 загиблих на фронтах війни вінничан</i></p>

<p><i>Січовим стрільцям та воїнам ОУН-УПА</i></p>	<p><i>Біля Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Пам'ятний знак розташований на території колишнього міського православного цвинтаря, в лісопарковій зоні, поблизу храму Воскресіння Христового встановлений на пошанування полеглого вояцтва Української Галицької Армії (УГА) — збройних сил (ЗУНР). 1999, скульптор Володимир Смаровоз</i></p>
<p><i>Стельмаха Михайла, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Студентам, що загинули в боях ВВВ, меморіальна стела</i></p>	<p><i>На території Вінницького медичного університету</i></p>		
<p><i>Студентам і викладачам політехнічного технікуму, меморіал</i></p>	<p><i>Вулиця Привокзальна</i></p>		
<p><i>Стусу Василю</i></p>	<p><i>Майдан Василя Стуса</i></p>		<p><i>Пам'ятник репресованому українському поетові Василю Стусу урочисто відкрито у вересні 2002 року. Автор — вінницький скульптор Анатолій Бурдейний. На переконання численних мистецтвознавців, монумент, крім функції вшанування славетного земляка, являє значну художню цінність.</i></p>

<p><i>Сухомлинського Василя, погруддя</i></p>	<p><i>На території Вінницького державного педагогічного університету</i></p>		<p><i>Час створення 20 жовтня 2009 року</i></p>
<p><i>На честь 90-річчя вінницького трамвая, пам'ятний знак</i></p>	<p><i>Біля західного краю центрального мосту через Південний Буг</i></p>		<p><i>Пам'ятний знак на честь вінницького трамвая встановлено 2003 року на початку вулиці Соборної, на її парному боці, там де колись містилося перше депо. Напис на брилі: «На цьому місці почалася історія вінницького трамвая 28 жовтня 1913р.»</i></p>
<p><i>Пам'ятник першому трамваю, макет - пам'ятник</i></p>	<p><i>Хмельницьке шосе, перед адміністративною будівлею трамвайного депо</i></p>		<p><i>Макет - пам'ятник першого вінницького трамвая виробництва заводу «MAN». Усередині вагончика знаходиться музей історії розвитку вінницького трамвая.</i></p>
<p><i>Трублаїні Миколи, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Українській пісні «Пісня», пам'ятник</i> <i>На відзнаку подій «Помаранчевої революції»</i></p>	<p><i>Поряд з будівлею Вінницької міської ради на Майдані незалежності</i></p>	 	<p><i>Встановлено на 14-у річницю Дня незалежності України (24 серпня 2005 року). Автор пам'ятника — скульптор Володимир Смаровоз. Споруджено коштом спонсорів. Є одним з найбільш контroversійних з числа сучасних монументів міста, адже спершу задумувався на відзнаку подій «Помаранчевої революції» кін. 2004 — поч. 2005 років, тому відтермінувалось встановлення, в процесі чого не раз змінювалась концепція пам'ятника, скульптура, напис на стелі тощо.</i></p>

<p><i>Учням і учителям школи, загиблим в роки Другої світової війни, пам'ятний знак</i></p>	<p><i>Вул. Малиновського, на території школи № 1</i></p>		<p><i>1968 року</i></p>
<p><i>Франка Івана, погруддя</i></p>	<p><i>На території Вінницького державного педагогічного університету</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Пам'ятник художнику</i></p>	<p><i>Архітектора Артинова, перед арт-галереєю «Інтер Шик»</i></p>		<p><i>Відкрито у жовтні 2009. Автори — скульптори Володимир, Андрій, Роман Оврахи.</i></p>
<p><i>Ернесто Че Геварі</i></p>	<p><i>Тяжилів, вул. Промислова 4</i></p>		<p><i>Відкритий 14 червня 2008 року, на 80-річчя Че Гевари.</i></p>
<p><i>Шевченку Тарасові, молодому</i></p>	<p><i>Площа Тараса Шевченка біля Краєзнавчого музею</i></p>		<p><i>Відкрито 9 березня 2014. Автор — лауреат державної премії ім. Т. Шевченка Анатолій Гайдамака, скульптор Володимир Цісарик.</i></p>
<p><i>Шевченку Тарасові</i></p>	<p><i>Біля гімназії № 30 на вулиці Стрілецька</i></p>		
<p><i>Шевченку Тарасові, погруддя</i></p>	<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №22 ВМР»</i></p>		<p><i>Погруддя Т.Г.Шевченку було встановлено на Майдані Небесної Сотні (колишня площа Театральна), під час Революції Гідності у 2014 році та передано ЗОШ№22 у 2018 році як символ Майдану Базелеюком В.В., депутатом Вінницької міської ради</i></p>

<p><i>Шпорти Ярослава, погруддя</i></p>	<p><i>На алеї видатних земляків Центрального міського парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>«Я тебе люблю», пам'ятний знак</i></p>	<p><i>Біля планетарію в Центральному міському парку</i></p>		<p><i>Час створення 15 серпня 2009 року</i></p>
<p><i>Пам'ятник Iohannes Paulus II</i></p>	<p><i>Вул Соборна, 12. Римо- католицький храм Пресвятої Діви Марії Ангельської</i></p>		
<p><i>Пам'ятник слави захисникам мирного неба</i></p>	<p><i>На території Військового госпіталю</i></p>		<p><i>Встановлений 8 травня 2014 року на території Військового госпіталю</i></p>
<p><i>Вінниця, Братська могила 9432 жертв сталінських репресій</i></p>	<p><i>вул. Хмельницьке шосе, кладовище</i></p>		<p><i>Пам'ятний знак жертвам політичних репресій радянського тоталітарного режиму 1930-1940-х рр., 1991, скульптор Ю. Козерацький, архітектор Т. Рожкова</i></p>
<p><i>Пам'ятник лелкам в парку</i></p>	<p><i>На території Центрального міського парку</i></p>		

<p>Пам'ятник Ю.О.Гагаріну</p>	<p>На території Вінницького гуманітарно – педагогічного коледжу</p>		
-----------------------------------	---	---	--

Меморіальні дошки

Розташування	Фото	Короткі відомості
<p>Вище художнє професійно – технічне училище №5</p>		<p>28 квітня 2017 року на фасаді Вищого художнього професійно - технічного училища №5 встановлено пам'ятні дошки випускникам закладу, які загинули в антитерористичній операції на Сході нашої країни. На фасаді навчального закладу увіковічили:</p> <p>Василя Білика, який загинув 26 липня 2014 року під час виконання бойового завдання поблизу міста Щастя Луганської області;</p> <p>кіборга Сергія Зулінського, який загинув 20 січня 2015 року в Донецькому аеропорту, евакуюючи поранених;</p> <p>Анатолія Матвєєва, який загинув 19 квітня 2016 року під час обстрілу в смт Зайцевому під Горлівкою Донецької області;</p> <p>В'ячеслава Чернецького, який отримав смертельне поранення під час оборони Маріуполя 20 березня 2017 року.</p>
<p>Вінницький національний технічний університет</p>		<p>28 вересня 2015 року у Вінницькому національному технічному університеті відбулося відкриття меморіальної дошки колишньому студенту факультету машинобудування та транспорту, герою АТО Юрію Бабку. Він загинув 14 липня 2015 року на Луганщині, біля села Сизе, під час виконання завдань з перевірки надійності мінних укріплень поблизу українсько-російського кордону.</p>
<p>Будівля Товариства сприяння обороні України</p>		<p>14 червня 2016 року у Вінниці на будівлі Товариства сприяння обороні України, що на вулиці Визволення, відкрили меморіальну дошку двом Героям України – льотчикам Костянтину Могилко та Дмитру Майбороді.</p>
<p>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №19 ВМР»</p>		<p>26 травня 2016 року у Вінниці відкрили пам'ятну дошку нацгвардійцю Сергію Павлюку, який загинув в ДТП повертаючись з АТО. Меморіал встановили на рідній, 19-тій школі захисника.</p>

ВТУ № 11		5 травня 2016 року відбулось відкриття пам'ятної дошки двом випускникам ВТУ № 11, що загинули в АТО - Петру Коваленку та Віктору Долінському. Дошку встановлено на фасаді навчального закладу.
Донецький національний університет		Вилиту з бронзи меморіальну дошку загиблому випускнику Донецького національного університету Юрію Матуцаку відкрили 21 квітня 2015 року у Вінниці. Розмістили її у холі головного корпусу вишу.
Встановлений у КЗ «ЗОШ I-III ст. №11 ВМР»		У загальноосвітній школі №11 відкрили меморіальну дошку загиблому випускнику, польовому кухарю 25-го батальйону територіальної оборони Київської області «Київська Русь» Тарасу Сичу.
Медичний університет		В приміщенні медичного університету відкрито меморіальну дошку начальнику медичної служби 90 батальйону Олександрю Кондратюку. Саме в цьому вузі «кіборг» навчався з 2003 по 2010 рік. На відкриття меморіальної дошки Олександрю Кондратюку приїхали його побратими з усіх куточків України. А право відкриття було надано маленькій донечці загиблого Героя – «кіборга» Ангеліні.
Вінницький національний технічний університет		4 грудня 2014 року у Вінницькому національному технічному університеті відкрили меморіальну дошку студенту Володимирю Мусі. Двадцятилітній юнак загинув, захищаючи Україну. Однокурсники, однокурсники, викладачі, бійці батальйону «Айдар» тримали в руках багряні троянди і гвоздики.
Встановлений у КЗ «ЗОШ I-III ст. №21 ВМР»		5 листопада 2015 року в загальноосвітній школі I-III ступенів № 21 м. Вінниці відкрили меморіальну дошку загиблому на сході працівнику міліції Денису Жембровському, який загинув під час обстрілу Краматорська.
Вулиця Волошкова, буд.3		У Вінниці відкрили меморіальну дошку Герою Небесної сотні Максиму Шимку Урочистості пройшли 14 жовтня 2014 року. Табличку повісили при вході до під'їзду будинку № 3 по вулиці Волошковій, де мешкав Максим.

<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №13 ВМР»</i></p>		<p><i>У Вінниці на фасаді ЗОШ №13 відкрили меморіальну дошку в пам'ять про Героя Небесної сотні Максима Шимку.</i></p>
<p><i>Вул. Тарногородського, 34.</i></p>		<p><i>Пам'ятну дошку кіборгу Сергію Зулінському відкрили у Вінниці. Прикріпили її на будинку, де народився та проживав 27-річний боєць. Гроші на іменну табличку збирали мешканці багатопверхівки по вул. Тарногородського, 34.</i></p>
<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №10 ВМР»</i></p>		<p><i>На фасаді ЗОШ №10 у Вінниці відкрили меморіальну дошку в пам'ять про свого випускника десантника Леоніда Шевчука, що 20 січня загинув у Донецькому аеропорту. На урочисту лінійку до школи прийшли батьки, сестра і наречена Леоніда... Але про Льоню говорила класний керівник, бо рідні не могли в цю мить стримувати сліз.</i></p>
<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №26 ВМР»</i></p>		<p><i>30 квітня 2016 року біля загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 26 у місті Вінниця зібралися разом дорослі та молодь, щоб вшанувати подвиг Героя України Дмитра Майбороди, військового пілота, котрий віддав своє життя за рідну Батьківщину, щоб подарувати шанс жити десяткам українців та членам свого екіпажу.</i></p>
<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. - гімназія №30 ВМР»</i></p>		<p><i>Меморіальну дошку на честь вінничанина Євгенія Пікуса, який віддав життя за незалежність України у зоні бойових дій на Сході, відкрито в обласному центрі на фасаді школи № 30, яку майбутній Герой закінчив 1996 року.</i></p>
<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №7 ВМР»</i></p>		<p><i>Пам'ять воїна-патріота, який загинув у зоні АТО, захищаючи територіальну цілісність України – Олександра Каплінського увіковічили у Вінниці.</i></p> <p><i>19 березня 2015 року на фасаді школи № 7 Вінницької міської ради на честь Героя, колишнього випускника ліцею, було відкрито меморіальну дошку.</i></p>
<p><i>Встановлений у КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №23 ВМР»</i></p>		<p><i>У ЗОШ №23 відкрили меморіальну дошку на честь Героя України Костянтина Могилка. Його забрало небо. Пам'ять Героя України, вінничанина Костянтина Могилка 17 вересня 2014 року вшанували у його рідній 23 школі.</i></p>

<p>Вулиця Чкалова, 28</p>		<p>7 травня 2013 року у Вінниці по вулиці Чкалова, 28, було відкрито меморіальну дошку ще одному Герою Радянського, першому військовому коменданту м. Вінниці Союзу Федору Брюю.</p>
<p>Вулиця 40-річчя Перемоги</p>		<p>7 травня 2013 року у Вінниці до Дня Перемоги було відкрито меморіальну дошку на будинку по вулиці 40-річчя Перемоги, де протягом багатьох останніх років мешкав почесний громадянин міста, Герой Радянського Союзу генерал-майор Микола Сициков.</p>
<p>На території Центрального парку</p>		<p>«Вінницькою Катинню» назвав консул Польщі місця поховань у Центральному парку, відкриваючи там меморіальні дошки жертвам репресій. У Вінниці на території Центрального парку 31 серпня з ініціативи польської громадської організації «Кресов'яци» та за підтримки Генерального Консульства Республіки Польща у місті Вінниці, відбулась церемонія відкриття меморіальних дошок, присвячених вшануванню пам'яті знищеного римо-католицького кладовища та жертв політичних репресій комуністичного режиму 1937-1938 років.</p>
<p>Встановлений у КЗ «ЗОШ I-III ст. №15 ВМР»</p>		<p>У холі Вінницької школи №15 встановили меморіальну дошку Герою України, випускнику цього навчального закладу-полковнику Максиму Шаповалу. Військовослужбовець пішов на передову з початку бойових дій на сході країни. Загинув у червні 2017-го в результаті вибуху автомобіля у Києві.</p>
<p>Встановлений у КЗ «ЗОШ I-III ст. №23 ВМР»</p>		<p>1 грудня 2015 року на фасаді 23-ї школи встановили меморіальну дошку бійцю батальйону «Айдар» Олександрю Захарчуку. Іменну табличку 44-річному Олександрю Захарчуку прикріпили на фасаді школи, де він навчався.</p>

ТЕМАТИЧНІ ЗАНЯТТЯ, ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ ДО ПАМ'ЯТНИКІВ

Тема: Експедиція до пам'ятника Михайла Коцюбинського

Програмовий зміст: Поглибити знання дітей про відомого письменника, нашого земляка Михайла Коцюбинського, його творчості. Познайти з історією створення його пам'ятника в нашому місті. Виховувати у дошкільнят повагу і шанобливе ставлення до поетеси, як талановитого представника нашого народу. Розвивати мислення, пам'ять, увагу. Викликати у дітей почуття гордості за наше місто, рідний край.

Матеріал: навчально – методичний посібник «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю», твори М. Коцюбинського (легенди, оповідання), дидактична гра «Де розташований пам'ятник».

План проведення:

Вступне слово педагога про мету сьогоднішньої екскурсії. Розповідь дітям про Михайла Коцюбинського, його творчість. Розповідь вихователя про історію створення пам'ятника. Читання вірша Т.Шкурак «Коцюбинський задивився в

далину»:

Коцюбинський задивився в далину.
 Що він згадує? Які були часи?
 Як стрічав ранкову ту зорю і як весни линули у сні.
 Що він згадує? Позаду рідний дім.
 І життя, його світлиця, сад.
 Скільки там пролинуло років,
 І ніщо не вернеться назад.
 Оглядає Вінницю нову,
 Пролетів тролейбус десь останній.
 Коцюбинський задивився в далину.
 І завмер у вічному чеканні.

Дидактична гра «Де розташований пам'ятник?»

Читання творів М. Коцюбинського (легенди, оповідання), бесіда за змістом творів. Інформація про автора і коли він споруджений (історія створення). Покладання квітів до пам'ятника. Підсумок екскурсії.

Тема: «Шевченко — великий поет України»

(Екскурсія до пам'ятника молодого Т.Г.Шевченка)

Програмовий зміст: Ознайомити дітей з життям і творчістю великого українського поета Т.Г. Шевченка, виховувати інтерес до його творів, викликати бажання розповідати вивчені вірші і слухати нові, розглядати ілюстрації. Вчити сприймати зміст поезій на слух, відображати його в малюнках. Прищеплювати любов до національного колориту. Поповнювати словник дітей образними словами, виховувати любов до української мови. Поглибити знання дітей про Т.Г.Шевченка - видатного мислителя, письменника, художника, палкого патріота рідної країни. Виховувати почуття поваги і шани до талановитого представника українського народу. Викликати у дітей інтерес до історії рідного міста.

Матеріал: навчально – методичний посібник «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю», твори Т.Г.Шевченка, дидактична гра «Відомі люди нашого міста».

План проведення: Вступна бесіда вихователя про Т.Г.Шевченка - відомого поета, художника і великого патріота України. Покладання квітів. Огляд пам'ятника. Читання вірша Т.Шкурак «Молодий Шевченко – це жива історія»

Молодий Шевченко - дивиться в історію,
На Музейній площі, на кам'яній брилі.
Молодий і юний пролетить у спомині,
Віршами завітчаний в сивій давнині.
Молодий Шевченко - розмовляє з дітками,
Добирає лагідні і прості слова.
Проростають ніжністю, і словами-квітами,
На Музейній площі десь посеред дня.
Молодий Шевченко – це жива історія
Він життям і творчістю весь неначе світиться.
Додає фрагменти в нашій території,

В Україні - матінці, в добрій, рідній Вінниці. Розповідь вихователя про перебування Т.Г.Шевченка в нашому місті. Дидактична гра «Відомі люди нашого міста». Читання дітям вірші Т.Г.Шевченка. Підсумок екскурсії.

Тема: Читання оповідання В. Сухомлинського «Протоптали стежку»

Програмовий зміст: Роз'яснити дітям норми і правила моралі, допомагати усвідомити моральний досвід; спонукати до позитивних моральних учинків; формувати свідоме ставлення до поняття — «отримати задоволення від допомоги іншому»; закріплювати вміння визначати жанр твору; продовжувати вчити дітей оцінювати власні вчинки та поведінку своїх товаришів і героїв твору.

Матеріал: навчально – методичний посібник «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю», вірш Т.Шкурак, ілюстрації «Зима в селі».

План проведення: розгляд навчально – методичного посібника «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю», читання віршів Т.Шкурак, бесіда за змістом, дидактична гра «Визначні пам'ятки міста».

Читання оповідання В. Сухомлинського «Протоптали стежку». Бесіда за змістом оповідання:

— Що спонукало дітей допомогти літній людині?

— Що викликало радість у дітей?

— Що доброго зробили діти?

— Про що свідчить їхнього вчинок?

— У чому була «чарівність» їхнього учинку?

— Історія, яку я вам розповіла, — це казка, вірш чи оповідання? Поясніть чому (Відповіді дітей).

— Так, це оповідання. Написав його відомий український педагог Василь Сухомлинський.

— Як ви вважаєте, чому він назвав своє оповідання «Протоптані стежку»?

А як ви вважаєте, чи може чиясь праця принести іншому радить? (Відповіді дітей).

Дидактична гра «Визначні пам'ятки міста»

Підсумок заняття.

*Тема: «Експедиція до пам'ятного знаку на вшанування
пам'яті жертв Чорнобильської трагедії»*

Програмовий зміст: Познайти дітей з пам'ятним знаком. Поглибити знання дітей про мужність, сміливість і відданість українців. Розвивати зв'язне мовлення, увагу, пам'ять. Виховувати повагу і почуття вдячності до людей, які ціною власного життя врятували світ від страшної трагедії.

Матеріал: навчально – методичний посібник «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю», вірш Т.Шкурак, дидактична гра «Зачаровані силуети».

План проведення:

Вступна розповідь про пам'ятний знак. Оглядання пам'ятника. Бесіда про мужність та хоробрість українських патріотів. Вшанування пам'яті хвилиною мовчання. Читання вірша Тетяни Шкурак «Чорнобильська трагедія», бесіда за змістом:

Зчорніло сонце на світанку втратами, принишло навіть чорне вороння.

Деся стався вибух в ядернім реакторі, відчула лихо зранена земля.

Котилась хвиля відчаю і болю, життя спинилось долею враз зражене

Кричало лихо уночі совою розсіялась по світу радіація.

Зчорніло сонце, обсіпалось проміння. Тягнулись руки, хворі і обпалені

Отруйне по землі стелилося зілля, й життя людей у просторі розтанули.

Чорнобиль. Жах. Важкі й болючі втрати, незрозуміла долі та стратегія.

Про все що сталось будемо пам'ятати.

Вибухи. Жах. Чорнобильська трагедія.

Дидактична гра «Зачаровані силуети»

Підсумок експедиції.

*Конспект заняття «Експерсія до Меморіального комплексу героям революції,
громадянської та Великої Вітчизняної війни»*

Програмовий зміст: Познайомити дітей з життям людей під час Великої Вітчизняної Війни. Розповісти про героїчний подвиг народу в роки ВВВ. Показати дітям Меморіальний комплекс героям революції, громадянської та Великої Вітчизняної війни, пояснити, чому горить Вічний вогонь. Розвивати пам'ять, мислення, зв'язне мовлення. Виховувати дбайливе ставлення до народної пам'яті, любов до Захисників Вітчизни.

Попередня робота: Бесіди з дітьми про ВВВ, розглядання ілюстрацій, читання оповідань «Дзвони пам'яті», заучування віршів на задану тему, виставка дитячих малюнків на тему «День Перемоги», прослуховування музики воєнних років.

Матеріал: навчально – методичний посібник «Сторінки історії пронумеровані пам'яттю», вірш Т.Шкурак «Ніхто не забутий, ніщо не забуте!», дидактична гра «Відгадай, де я був?», звучить аудіозапис Д.Шостаковича «Сьома симфонія».

План проведення:

Вступна розповідь вихователя «Наш вічний вогонь все горить» (супроводжується читанням оповідань, віршів, бесіди за змістом творів, показ ілюстрацій). Як ви думаєте, в нашому місті є пам'ятники?

(Відповіді дітей)

Експерсія до Меморіального комплексу. Знайомство дітей з пам'ятником, мармуровою плитою, де викарбувані імена загиблих героїв, і вічним вогнем.

Читання вірш Т. Шкурак «Ніхто не забутий, ніщо не забуте!», бесіда за змістом.

Дидактична гра «Відгадай, де я був?»

Підсумок експерсії. Діти - наше майбутнє. Важливо своєчасно навчити їх любити і берегти все, що створено старшим поколінням: свободу, незалежність, світ, Вітчизна. Шляхи виховання патріотизму можуть бути різноманітними, головне - збудити в дитині це велике відчуття - бути громадянином своєї країни.

Ніхто не забутий, ніщо не забуте!

Наш вічний вогонь все горить.

Період війни, невимовного смутку. Роки – а здавалося б мить.

На варті завмерши троє солдатів задумавшись вічно стоять

Їм просто б пожити, а їм воювати за нас. За усіх. За малят.

Стоять мужньо й гордо вдивляючись в очі

Усім землякам, і державі. І міць кам'яна довгу пам'ять пророчить

В Меморіалі довічної Слави. На плитах так чітко видно героїв

Їх прізвища і імена. Бо вік наділила короткий їм доля

А решту зробила війна... Вогонь запалає, танцює від вітру,

Прориває сумує у такт. Тихенько замінить сезонну палітру,

Щось згадає з міді солдат.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ВСЕОБУЧ
«ЯК ОЗНАЙОМИТИ ДІТЕЙ З ПАМ'ЯТНИКАМИ?»

Кожна людина має свою малу Батьківщину – це те місце, де вона народилася і виросла. У кожної людини вона своя.

Для формування у дітей основ громадянської культури, соціально - морального розвитку особистості, необхідно давати дітям знання про їх рідне місто. З ранніх років формуються перші уявлення про навколишній світ, і відбувається це, перш за все, через ознайомлення з традиціями «свого» соціокультурного середовища: місцевими історико-культурними, національними, географічними, природними особливостями. Адже відомо, що саме дошкільний вік – це найважливіший період становлення особистості, коли закладаються передумови громадянських якостей, розвиваються уявлення про людину, суспільство, культуру. Дуже важливо прищепити дітям почуття любові і прихильності до культурних цінностей рідного краю, так як саме на цій основі виховується патріотизм.

Дітям, у яких немає достатньої кількості знань про малу Батьківщину, важко сформувати шанобливе ставлення до неї. Дитячі спогади найяскравіші і хвилюючі. Чим більше дитина з дитинства буде знати про різні місця рідного міста, тим ближче буде ставати йому Батьківщина. Потрібно з дитинства знайомити дітей не тільки зі своїм рідним містом, його назвою, гербом, вулицями, а й з його культурними і природними об'єктами. Одними з таких є пам'ятники.

Пам'ятники – це не тільки архітектурні споруди зі своєю композиційною особливістю, а це – перш за все, історія. Кожен народ бажає залишити своїм майбутнім нащадкам щось в спадщину. А ми, покоління 21 століття, просто зобов'язані зберегти і передати майбутнім все те, що складає історію нашої країни, міста.

У сучасній Вінниці значне число пам'ятників. Особливістю місцевих монументів, зокрема в центрі, є те, що більшість з них присвячені діячам культури і науки, життя і творчість яких безпосередньо пов'язані з містом або Вінниччиною.

Значна концентрація пам'ятників, в тому числі Алея бюстів видатних земляків, у Центральному міському парку.

В даний час батьки не приділяють увагу знайомству дітей з рідним містом, його пам'ятками, відомими людьми. Найчастіше ми стикаємося із зневажливим ставленням до пам'ятників. Нерідко батьки самі є прикладом такого ставлення. Відповідно діти не володіють достатньою інформацією, мають тільки поверхневі знання. Визначимо блоки роботи вихователя з дітьми по ознайомленню з рідним містом:

1. Історія міста. Назва. Чому тут виникло поселення людей?
2. Найбільша площа. Моя вулиця. На якій вулиці розташований мій дитячий садок? Вулиці нашого міста.
3. Визначні місця нашого міста. Пам'ятники, будівлі, музеї, театр.
4. Праця дорослих. Підприємства нашого міста. Чим прославлене місто?
5. Герб міста. Які символи на ньому зображені. Як вони пов'язані з історією та працею людей в нашому місті.
6. Видатні люди рідного міста. Чиїми іменами названі вулиці, школи, підприємства. Чому? Які люди прославили наш край?
7. Природа рідного міста. Які дерева, квіти прикрашають вулиці міста. Яких рослин найбільше. Як називається ріка, яка протікала нашим містом в давнину? Які корисні копалини є в нашому краї.
8. Культура рідного міста. Які музеї, театр, бібліотеки є в місті. Навчальні заклади, школи, заклади дошкільної освіти.
9. Культура поведінки в рідному місті. Як поводити себе на вулиці, в транспорті, музеї, театрі, на прогулянці, на загальноміських святах.
10. Відпочинок у нашому місті. Де люблять відпочивати жителі рідного міста. Які є традиції, свята. День міста.
11. Захисники нашого міста. Хто слідкує за спокоєм, добробутом людей у місті. Хто допомагає людям в надзвичайних ситуаціях. Хто такі ветерани. Як в нашому місті святкують День Перемоги.

Тематичні блоки можуть інтегруватися з будь-яким етапом пізнання дитиною рідного міста, збагачуючи життєвий досвід дитини. Кожен момент ознайомлення дошкільнят з рідним містом повинен бути пронизаний вихованням поваги до людини-трудівника, захисника міста, гідного громадянина. Завдання залучення дітей до життя міста, його історії, культури, природи найбільш ефективно вирішується тоді, коли на заняттях встановлюється зв'язок поколінь та пізнання найближчого оточення обов'язково пов'язується з культурними традиціями минулого.

У сучасній Вінниці значне число пам'ятників. Особливістю місцевих монументів, зокрема в центрі, є присвяченість найбільших з них діячам культури і науки, життя і творчість яких безпосередньо пов'язані з містом або Вінниччиною. Значна концентрація пам'ятників, в тому числі Алея бюстів видатних земляків, у Центральному міському парку.

БАТЬКІВСЬКИЙ ВСЕОБУЧ
«ВАЖЛИВІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ»

Дитинство... Що ми про нього пам'ятаємо? Пісню матері перед сном, бабусину казочку, прогулянку з дідусем, веселі ігри з татком. Усе це об'єднує нас із нашими пращурами, так ми вчимося усе життя цінувати сім'ю, рід, країну.

Дошкільне дитинство – час становлення особистості. Усвідомлюючи своє «я», дитина починає самоутверджуватися, прагне впливати на ситуацію, активно вступає у відносини з оточуючими. У цей період встановлюється зв'язок дитини з провідними сферами буття: світом людей, природи, предметним світом, відбувається прилучення його до культури, загальнолюдських цінностей. Саме в цей період закладається інтерес, повага і любов до своєї країни, краю, до свого народу.

Саме в цей період сучасні науковці вважають сприятливим для формування патріотичних почуттів. Патріотичні почуття формуються на основі вражень, переживань, емоцій, які отримує дитина саме в цей період. Саме з цього набутого соціального досвіду і сформується громадянська позиція особистості, її людська та національна гідність.

У народі кажуть: добрий приклад — кращий за сто слів. А ще ми знаємо таке прислів'я: «Яка гілка – такий тин, який батько – такий син». Це прислів'я можна використовувати й для патріотичного виховання дитини. Адже від впливу батьків залежить, яким громадянином виросте дитина, чи стане вона патріотом своєї країни. Виховний вплив батьків дуже важливий, адже слова батьків, вчинки, ставлення - дитина вбирає в себе наче губка. Тому наслідуючи батьків, які є еталоном поведінки, дитина засвоює норми поведінки, ставлення до природи, до людей, що її оточують, традиції, до пам'яток рідного міста.

Почуття патріотизму починається в дитини з рідної домівки, з лагідної маминої колискової, сімейних свят. Дуже важливо, щоб дитина в сім'ї мала свої обов'язки, щоб залучали до посильної участі в сімейних справах. Це сприяє зміцненню «відчуття сім'ї». Дитина сприймає свою родину, свій дім, таким, яким вони є і любить їх просто так.

Це відчуття «батьківського дому» і стане основою любові та поваги до Батьківщини.

Засади патріотично-моральної та національної свідомості закладаються саме в родині – у життєвих буднях, їхніх радощах і прикрощах, саме на цій основі зароджується взаємоповага між людьми, любов і приязнь. І дуже важливо, що дитина росла не споживачем, але ще й особистістю, здатною любити, піклуватися про рідних, співчувати іншим.

Важливо з перших років життя навчити дитину любити своїх батьків, допомагати їм, щоб потім діти могли любити свою країну, дбати про неї. Ця здатність не з'являється сама собою і нам, педагогам, і батькам, потрібно докласти певних зусиль. Ми можемо дещо зробити, щоб дитина розвивалась в цьому напрямі, а саме:

- 1) знайомити дітей з роллю батьків як громадян, працівників, що роблять свій внесок у розвиток нашої країни. Наприклад, екскурсія дитини на роботу до батьків, розповідь про роботу;
- 2) знайомити дітей з рідним містом (спільні прогулянки містом, екскурсія до визначний місць, пам'ятників);
- 3) привчати дітей берегти і любити природу рідного краю (підтримувати чистоту, висаджувати квіти й дерева);
- 4) разом дбати про рідних, сусідів похилого віку (вітати зі святом, допомагати).
- 5) віддавати шану захисникам Вітчизни.

«ОРГАНІЗАЦІЯ МОРАЛЬНО - ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї»

Патріотичне виховання потребує від батьків надмірних зусиль, достатньо лише самим поводитися відповідно до тих морально-патріотичних норм, яких би Ви хотіли, щоб дотримувалась Ваша дитина. Спробуйте виконати такі рекомендації:

- Ідучи вулицею, повідомте її назву, розкажіть про історичні пам'ятники, які на ній розташовані, про походження назви вулиці.
- Відвідайте історичний музей, обов'язково обговоріть отримання враження з дитиною.
- Провідайте найстарших членів Вашої родини. Попросіть їх розповісти про історію Вашої родини, країни, учасниками якої вони були.
- Погуляйте вулицями рідного міста, а ввечері попросіть дитину намалювати свої враження. Зберіть ці малюнки ц книжку про рідне місто. Через деякий час перегляньте її., згадайте про Ваші враження.
- Разом висадити квіти й дерева, доглядати за ними разом з дитиною.
- Знайомити дітей зі звичаями та традиціями рідного краю.
- Вечорами заспівайте українську пісню, прочитайте казку про мудру дівчинку, сміливого Котигорошка, рішучих українських козаків.
- Передивіться мультфільм про українських козаків, розкажіть про них, відвідайте пам'ятник козака.

Плакаючи в дитині почутті любові до Батьківщини, дорослі повинні самі залишатися гідними громадянами України!

А ще, звичайно, іноді потрібно оновлювати свої знання про рідну країну, про місто, його пам'ятники.

«ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ»

У дошкільному віці починає формуватися любов і прихильність до Батьківщини, відданість їй, відповідальність за неї, збереження її багатств. Базовим етапом формування у дітей любові до Батьківщини слід вважати накопичення ними соціального досвіду життя у своєму місті, долучення до світу його культури. Любов до Вітчизни починається з любові до своєї малої Батьківщини – місця, де людина народилася.

Саме в дошкільному віці залучення дітей до культури свого народу; поповнення знань дітей про місто, в якому ми живемо, виховування поваги до його традицій та звичаїв, розвиток потреб дітей в освоєнні навколишнього світу шляхом вивчення культурної історичної спадщини. Враховуючи значимість даної проблеми, дуже важливо систематизувати знання дітей 5-6 річного віку про рідне місто розширення кругозору дітей, поглиблювання їх знань про край, в якому вони живуть, що сприятиме розвитку особистості дитини і продовжуватиметься в початковій школі.

Під час закріплення знань про місто, малюки дізнаються про історичні цінності, які народилися в нашому місті, про історичні місця і пам'ятники.

Відомості про місто, його пам'ятники, видатних мешканців Вінниці доступні і цікаві не тільки дітям, а і дорослим.

Дошкільне дитинство – час становлення особистості. Усвідомлюючи своє «я», дитина починає самоутверджуватися, прагне впливати на ситуацію, активно вступає у відносини з оточуючими. У цей період встановлюється зв'язок дитини з провідними сферами буття: світом людей, природи, предметним світом, відбувається прилучення його до культури, загальнолюдських цінностей. Саме в цей період закладається інтерес, повага і любов до своєї країни, краю, до свого народу.

Велике значення для пізнавального, соціально-особистісного розвитку дітей 5-6 річного віку має знайомство з рідним містом, його визначними пам'ятками, вулицею, на якій проживає дитина, з відомими людьми міста. Крім того, при ознайомленні дошкільників з рідним містом, важливо не просто дати деяку кількість корисної інформації, але й сформувати пізнавальний інтерес до історії та культури рідного міста, почуття поваги до його мешканців, гордість від усвідомлення

приналежності до жителів рідного міста.

Тому і слід починати знайомити дітей з нашої малою Батьківщиною – містом в дошкільному віці. Ці знання, а значить і почуття гордості за своє місто, народ, допоможуть дитині правильно розпоряджатися, володіти, зберегти і примножити спадщину, отриману від попередніх поколінь.

Освоєння цих знань можливо при цілеспрямованій систематичній участі в освітньому процесі педагогів, співробітників ЗДО, батьків вихованців.

Перш за все необхідно згадати тих людей, які прославили нашу рідну Вінницю, країну - художників, композиторів, письменників, винахідників, вчених, мандрівників, філософів, лікарів (вибір залежить від батьків). Необхідно на конкретних прикладах, через конкретних людей познайомити дітей з «характером» українського народу (творчі здібності, вмілість, пісенність, гостинність, доброзичливість, чутливість, вміння захищати свою Батьківщину).

У народі кажуть: добрий приклад — кращий за сто слів.

Втілюючи цей мудрий педагогічний прийом у життя, батькам необхідно відвідувати пам'ятники відомих людей, фахівців, чиї справи гідні наслідування та популяризації і можуть стати прикладом для малят. Діти бачать, що звичайні люди, писали гарні вірші, лікували людей, виборювали нагороди у спортивних змаганнях, розбудовували рідний край, захищали Батьківщину.

Неабияке значення для виховання свідомого громадянина є прищеплення шанобливого ставлення до героїв війни, ветеранів, до пам'яті про тих, хто загинув, захищаючи Вітчизну; поваги до воїнів — захисників, кордонів Батьківщини. Діти з щирою вдячністю йдуть разом із батьками до обеліска Слави, покладають квіти. Дуже великий вплив мають бесіди, зустрічі з ветеранами, екскурсії, використання пісень, віршів, наочного матеріалу. Добре коли після кожного заходу малята беруть у руки олівці та фарби й відтворюють свої враження в образотворчій діяльності.

Тож і наші малюки, коли виростуть, стануть особистостями та справжніми патріотами.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ***«ДЕ РОЗТАШОВАНИЙ ПАМ'ЯТНИК?»***

Мета: продовжувати знайомити дітей із пам'ятниками міста; учити орієнтуватись у рідному місті; закріпити знання, отримані в бесідах із педагогом; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати патріотичні почуття на основі активізації знань дітей про відомі пам'ятники рідного міста, містечка.

Обладнання: картки (світлини) із зображенням пам'ятників.

Хід гри: Вихователь демонструє дітям зображення пам'ятників, просить розповісти, де встановлений кожен пам'ятник, кого (що) символізує.

«ВІДОМІ ЛЮДИ НАШОГО МІСТА»

Мета: знайомити дітей із відомими людьми рідного міста (країни); закріпити знання дітей про об'єкти культурного значення, пам'ятки, визначні місця; розвивати пам'ять, мовлення; формувати патріотичні почуття на основі бесіди про відомих людей рідного міста; виховувати гордість за своє місто.

Обладнання: портрети (світлини) відомих містян, співвітчизників.

Хід гри: Вихователь показує портрети, пропонує дітям назвати того, хто зображений на портреті; розповісти, чим ця людина відома, де знаходиться (встановлений) пам'ятник.

«ПОДОРОЖ МІСТОМ»

Мета: закріпити знання дітей про рідне місто, його визначні пам'ятки; розвивати пам'ять, увагу, зв'язне мовлення; виховувати патріотичні почуття через активізацію позитивного ставлення дітей до рідного міста.

Обладнання: світлини (картинки) з краєвидами рідного міста.

Хід гри: Вихователь показує дітям світлини визначних місць і пропонує назвати їх; згадати, з ким діти були там, чим їм запам'яталась пам'ятка.

«ЗАЧАРОВАНЕ МІСТО»

Мета: закріпити уявлення дітей про архітектуру сучасних будівель та споруд; познайомити з архітектурними особливостями міста; формувати патріотичний світогляд на основі активізації інтересу до рідного міста.

Обладнання: альбом з контурними зображеннями будівель та інших споруд сучасного міста; світлини з зображенням тих самих будівель та споруд.

Попередня робота: перед початком гри вихователь проводить з дітьми міні-бесіду: Як називається наша країна? Як називається місто, в якому ви живете? Які вулиці, площі міста ви знаєте? Як називається вулиця, на якій ти живеш? Які пам'ятники є в нашому місті? Яких відомих людей, що прославили наше місто, ви знаєте? Звідки ви це знаєте? Хто вам про це розповів? Що ще цікавого ви хотіли б дізнатися про наше місто?

«ЗАГАДКОВІ СИЛУЕТИ»

Мета: проводити патріотичне виховання через активізацію знань про визначні місця рідного краю; розвивати творчу уяву, пам'ять, мислення; закріпити знання дітей про визначні місця свого міста, країни.

Обладнання: картки із зображеннями пам'ятників, площ, визначних місць як рідного міста, у вигляді затемненого силуетів.

Хід гри: Діти за запропонованими силуетами вгадують, що зображено на картці. Цю гру можна проводити як з усією групою, так і у вигляді командного змагання.

«ВИЗНАЧНІ ПАМ'ЯТКИ МІСТА»

Мета: формувати патріотичний світогляд на основі активізації знань про визначні пам'ятка рідного міста, країни; закріпити в дітей знання про рідну країну, місто (село), які вони отримали під час бесід із вихователем; розвивати пам'ять, мислення зв'язне мовлення.

Обладнання: картки із зображеннями пам'ятників, площ, визначних місць рідного міста.

Попередня робота: провести бесіду за кожною картокою; вихователь

розповідає, що на ній зображено, чому це місце стало відомим, у якому місці воно розташоване.

Хід гри: Вихователь показує картку дітям, а вони називають, що на ній зображено. Дитина може також пояснити чим відома та де розташована ця пам'ятка. Інші діти можуть допомагати.

«ВІДГАДАЙ, ДЕ Я БУВ»

Мета: закріпити знання дітей про об'єкти культурного значення, пам'ятки, визначні місця; збагачувати лексичний запас дітей, закріпити назви пам'ятників; розвивати мовлення, пам'ять, мислення; виховувати патріотичні почуття до рідного міста.

Хід гри: Вихователь читає літературний матеріал до гри, а діти визначають, де вони були:

Слава вічна, пам'ять довга про воєнні ті роки.

І безстрашся тих героїв – в обелісках назавжди.

(Меморіал Слави)

Милі хлопці – добровольці – всі синочки молоді.

І матуся дорога їх чекає у вікні.

Вся засмучена, в тривозі, очі стомлені від сліз,

І надія все жевріє у розірваній душі.

(Пам'ятник воїнам-афганцям)

Пам'ятники чи обеліски, в них історія живе.

Дзвони горя і тривоги линуть з полум'я біди.

(Пам'ятний знак вшанування пам'яті жертв Чорнобильської трагедії)

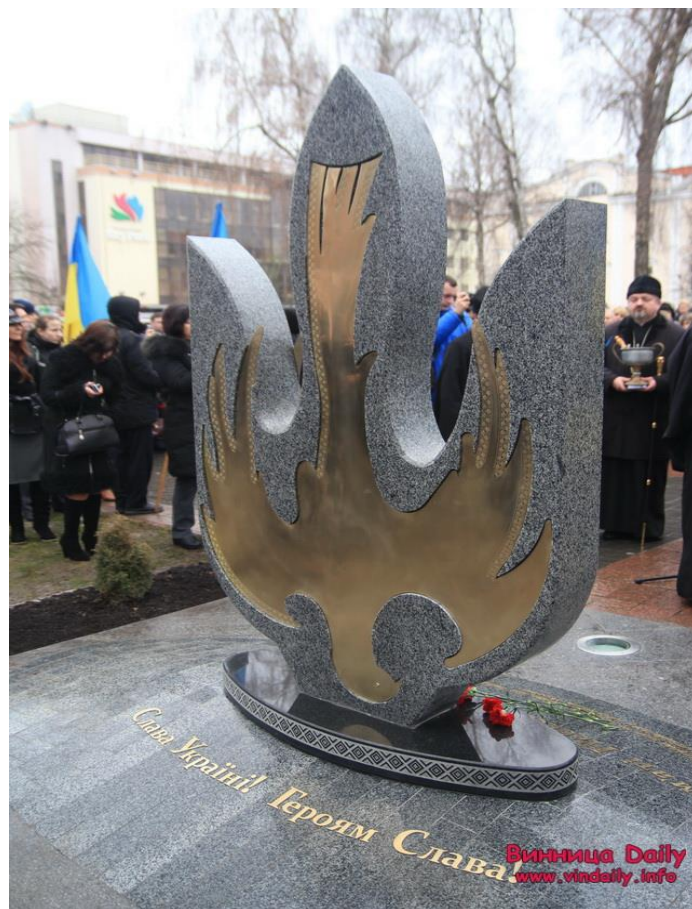
Летить птиця-лебедиця, а в ній лебеді сидять.

Хочуть миру, хочуть щастя, а потрібно воювати.

(Пам'ятний знак на честь льотчиків-визволителів)

ІНФОРМАЦІЙНО – ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

22 січня 2015 року на площі Європейській, біля Меморіалу Слави, було відкрито пам'ятний знак на честь вінничан, які загинули у кривавих протистояннях під час Революції Гідності та під час бойових дій на Донбасі. Знак має вигляд тризуба, на якому зображено падаючого птаха. У відкритті меморіального знаку взяли участь рідні загиблих, представники міської та обласної влади, командування ВПС ЗСУ, військові та міліціонери, які прибули на ротацію, волонтери, представники релігійних конфесій.

Сьогодні в Україні відзначають День Соборності України і водночас вшановують героїв Небесної сотні – рік тому під час Революції Гідності на Майдані загинули перші з них: вірменин Сергій Нігоян, білорус Михайло Жизневський, викрадений з лікарні львів'янин Юрій Вербицький, тіло якого зі слідами тортур знайшли у лісі неподалік Києва. Потім були криваві розстріли людей на Майдані в лютому і перемога Революції Гідності завдяки мужності і героїзму Небесної сотні та сотень тисяч учасників Євромайдану. А навесні після анексії Криму Росією на Донбас прийшов зовнішній ворог і тероризм. І тисячі українців ціною власних життів та здоров'я продовжують захищати територіальну цілісність своєї держави на Сході.

22 січня 2015 року у Вінниці вшанували героїв-земляків, які загинули за Україну в трагічних подіях минулого року. В центрі міста, на Європейській площі,

встановлено пам'ятний знак Небесній сотні та загиблим Героям АТО. У його відкритті взяли участь рідні загиблих, керівництво міської та обласної влади, командування ВПС ЗСУ, військові та міліціонери, які прибули на ротацію, волонтери, представники релігійних конфесій. Знак, авторами якого є архітектори Владислав Головащенко та Олександр Рекута, має вигляд тризуба з зображенням на ньому падаючого птаха. Меморіальний знак відкрили рідні загиблих майданівця Максима Шимка та льотчика Дмитра Майбороди, яким посмертно присвоєно звання Героїв України.

Бронзовий 5,5-метровий пам'ятник усім загиблим українським патріотам під час Революції Гідності встановлять у Вінниці на Майдані Небесної Сотні.

Скульптурна композиція «Дерево Свободи» висотою 5,5 метрів складається з основи у вигляді карти України, з якої проростає дерево вишні, що символізує рідну землю. З неї опадає цвіт – 107 квіточок, на яких будуть викарбувані прізвища усіх Героїв Небесної Сотні. А квіти, що залишаються на дереві, означають, що Україна продовжує свій розвиток. Стовбур і квіти вилиті із бронзи, інші елементи пам'ятника – із нержавіючої сталі. «Часто зображують типові образи – янголів, жінок у смутку, свічки. Пам'ятник у вигляді вишні ще ніхто не робив. Цей символ пов'язаний з Україною. Взагалі, вишня символізує рідну землю. Квіти, які впали, –

загиблих воїнів. А ті, що на дереві, – продовження життя», - пояснює свій задум автор композиції, скульптор Богдан Данилюк.

Із клопотанням встановити цей пам'ятник на майдані, перейменованому в 2014 році на честь загиблих у Революції Гідності, виступили БФ «Пам'яті Небесної Сотні» та більше двадцяти неурядових громадських організацій Вінниці. Перед винесенням цього питання на розгляд сесії міської ради ініціатива громадськості була підтримана у відповідному зверненні голів усіх без винятку фракцій Вінницької міської ради.

Для довідки. На початку жовтня у Вінниці відбулись загальні збори представників ГО «Родина Героїв Небесної Сотні», на яких прийнята резолюція, де вони звернулись до органів місцевого самоврядування України щодо увічнення пам'яті загиблих під час Революції Гідності. І зокрема – до міської ради та громади щодо встановлення пам'ятника Героям Майдану у Вінниці. У резолюції також зазначено, що пам'ятник Героям Небесної Сотні має бути відокремленим від будь-яких інших історичних подій та постатей.

ЛІТЕРАТУРНА СКРИНЬКА «ВІННИЦЯ ПАМ'ЯТАЄ...ВІННИЦЯ ЗНАЄ...»**Вступ.**

*А чи знаєте, ви, діти, про найкраще місто в світі?
Його історію, моменти, про вражаючі фрагменти?
Хто зажив навіки слави? Гордість – наші вінничани!
Кожна з вулиць, кожен дім, є історія у ній!
Що за пам'ятник у парку? Збудував хто он ту арку?
Бюсти, знаки мов заснули, дихають вісні минулим.
Вінниця – вона така! В ній історія жива!
То ж давай її вивчати разом з мамою і татом.
Хай біжать маленькі ніжки, по сторіночках у книжці!
Та й скажу вам таємницю, вміст важливий на сторінці
Для бабусі і сестрички є рядочки історичні.
Тобто, книжка наша всім і дорослим і малим!
Все ж пов'язане так тісно! Вінниця – пам'ятне місто!*

Микола Трублаїні

*Першим в нас під небом синім бюст Миколи Трублаїні.
Для дітей писав він твори, добрі, щирі, неповторні.
Про пригоди всі романи, про відважних капітанів.
Дружбу, вірність, щастя тихе. Душу вклав у кожену книгу.
Кожне слово наче казка, прочитай його будь ласка!
Цей письменник – наш земляк, завітай в центральний парк,
Бюст побачиш Трублаїні, дарував слова дитині!*

Михайло Стельмах

*Поет-письменник Михайло Стельмах, в бюсті стоїть він не даремно!
Багато книг діткам, дорослим, лишають в серці слід і досі.
В бібліотеках, на полицях творам його ох не сидиться!
Про милі дощики, грибочки, бурундучки і колосочки.
І дошклярки й малята так хочуть в казку поринати!
І проза його манить й кличе, і пам'ятне його обличчя,
Є на алеї земляків, Вінницький син минулих днів!*

Степан Руданський

*Алея видатних земляків, налічує облич багато,
Та серед потоку творців, Руданському честь слід віддати.
Поет, патріот та етнограф оспівував мову країни.
Тремтливими «співомовками» з палкою душею сина.
Віршовані гуморески, та українські мотиви,
У вічності знову воскресли, і стали не словом а дивом...
І в Вінниці в центральному парку, ще чутно історію тиху,
Шепоче з вітрами Руданський: «Вам моя пам'ять довіку...».*

Ярослав Івашкевич

*А знаєте, ще мами й тати, що слід дорослим почитати?
 Це Івашкевича вірші, для роздумів, і для душі.
 Різні сюжети, долі різні... неначе дивлячись крізь призму,
 Він бачив елементи світу, натхненням він писав зігрітий.
 Польський син з корінням України, без творів і поезії все пусто...
 І ось стоїть у Вінниці й донині, і відображений у пам'ятному бюсті.*

Шпорта Ярослав

*Важка у поетів буває дорога, бува не поет – а ціла епоха!
 Війна, Україна і патріотизм всі лінії долі суцільно злились.
 Любов до людини, до рідного краю, усі відчуття у одне об'єднає,
 Під вибухи бомб, і ревіння снарядів правдиво і щиро він міг написати.
 І ось наш земляк бюстом пам'ятним став, це наш патріот, Шпорта наш Ярослав.
 Про нього писали дуже багато, та й сам він може сказати:
 «І найбільше для мене є свято на світанку зорю зустрічат'...»*

Я.Шпорта

Воїнам - афганцям

*А зараз тема не дитяча, згадавши серце тихо плаче.
 І на країні рвані рани, втрати важкі Афганістану.
 Кривавить досі той період, від жаху, болю знавіснілий.
 І люди знали всі причини – і захищали Батьківщину.
 Життя, зброя все в єдино, тримайся, і живи людино!
 Лиш сонце важко встане вранці, освітить пам'ятник афганцям.
 Бійцям що в бій ішли стіною, всім нашим Вінницьким героям.*

Іван Бевз

*Видатними бувають - не тільки відомі творчі люди. Потрібного стану.
 Видатними бувають горді військові. Мали назву вони партизани.
 Видатні все здолали, і спеку і рани, і війни шалених пожеж.
 І сьогодні один із них на п'єдестал. Це Іван Васильович Бевз.
 А під формою серце горить не від спеки, драматург - в нього творча душа.
 І любов і до книги до бібліотеки... та зірвала всі плани війна.
 Видатними бувають просто герої, хто війні виставляв протест.
 Хто за інших людей закривався спиною наш земляк наш герой – Іван Бевз.*

Михайло Коцюбинський

*Великий прозаїк і сонцепоклонник, хто ніколи не був наодинці.
 Це великий фрагмент в прозаїчній історії. Всім відомий діяч Коцюбинський.
 Скільки творів яскравих, і скільки душі, він віддав всім нащадкам і людям.
 А йому і посвяти, й поеми й вірші Коцюбинського - Ні! Не забудуть!
 Й серед постаті всіх видатних земляків, він так гордо стоїть на алеї.
 І минуть і століття, і сотні віків він усіх зустрічатиме з неї.*

Михайло Коцюбинський (педагогічний університет)

*Пам'ятник Коцюбинському. Наче оберіг. Він дає натхнення й мудрості для всіх.
Для навчання, радості і життя нового, щоб усі тягнулись до чистого, святого...*

*Щоб була яскравою й світлою дорога й серце відкривалося діткам в педагога.
Адже другий пам'ятник мов німий фрагмент, прикрашає Вінницький університет.
Педагогів гордо там звання іскриться, їх благословляє мовчки Коцюбинський.*

Михайло Коцюбинський

Коцюбинський задивився в далину. Що він згадує? Які були часи?

Як стрічав ранкову ту зорю і як весни линули у сні.

Що він згадує? Позаду рідний дім. І життя, його світлиця, сад.

Скільки там пролинуло років, і ніщо не вернеться назад.

Оглядає Вінницю нову, пролетів тролейбус десь останній.

Коцюбинський задивився в далину. І завмер у вічному чеканні.

Микола Леонтович

На Різдво усі малята, люблять гарно заспівати.

«Щедрик» що лунає поруч, написав нам Леонтович.

Педагог і композитор, він душею був відкритий.

Твори в нього унікальні «Козака несуть», «Дударик».

До цих пір всесвітня слава, і лунає досі «Браво»!

Хору дзвінко лине спів, й на алеї земляків,

Піснею до нас озветься зачіпає струни серця.

«Щедрик щедрівочка прилетіла ластівочка...».

Чується знов зовсім поруч, диригує Леонтович.

Військово-Повітряні Сили.

Завмер реактивний літак так жадібно прагнути в небо.

Знов манить його висота йому б пролетіти над степом,

Чи десь над містами, в полях, пильнуючи тишу в країні,

Проходять повітряний шлях вже інші його побратими.

Він дивиться пильно на них, неначе лелека підбитий.

Й нагадує всім на землі, що там, десь під небом, все тихо!

Що там є могутній супротив, захист святій Україні.

Військові герої-пілоти, Військово-Повітряні Сили.

Микола Некрасов

Микола Некрасов, відомий й до тепер

Як поет проти влади був революціонер.

Кріпацтва й жорстокості він не терпів і вірші писав від душі як умів.

І сатира і лірика про життя про народ,

Це було для Некрасова вище всіх нагород.

Що приходило в рими зі спогадів, з снів

Він тепер на алеї видатних земляків.

Ніщинський Петро

«Закувала та сива зозуля раннім ранком на зорі...».
Петро Байда нам залишив невмирущі ті пісні.
Ще й Софокла і Гомера нам в перекладі лишив
Його слава не померла у потоці днів, віків.
В снах йому бувало сниться, як колись творилася воля
Народились «Вечорниці» потім і «Назар Стодоля».
Український композитор в творах правда і тепло,
Для народу міг творити Ніщинський (Байда) Петро.

Микола Пирогов (пам'ятник в садибі)

Людина у білому халаті, у кожній ночі, кожній днині
Скільком він мудрість допоміг пізнати відкривши нові факти в медицині.
Хірург від Бога це ще легко сказано! Життя людей він клав на терези.
І безкорисливістю, совістю пов'язаний. Він лікував. Наказував «Живи!»
Анестезії, прийоми, операції, він все робив немов велике диво,
А зараз він лежить у усипальниці Чекає й кличе знов його садиба.
Вона дивує щовесни бузком, і знов шкодує про велику втрату,
Милується крізь вічність Пирогов, проста людина, в білому халаті.

Микола Пирогов

Великий лікар Микола Пирогов, для лікування дав вагомий внесок.
Його відлуння лине знов і знов, і йде у світ із тих часів прогрес.
Багато що змінилось, стало інше і технології і рівень, результати,
Та його праці, і без перебільшень і досі всі трактують щоб вивчати.
Медичний геній, що робив акцент на дослідах, життя йшла дорога.
І наш медичний університет, названий в честь Миколи Пирогова.

Пам'ятник січовим стрільцям

Австрійський хрест і тризуб український. На пам'ятнику січовим стрільцям.
Це історичне незабутнє місце, підносить пам'ять знов на п'єдестал.
Там на камінні воїні завмерлі, важкі й суворі риси на обличчях.
З плити із мarmуру ще спогади не стерли, і в пам'яті нащадків будуть вічно.
Важкий той камінь. І важка війна та всі боролись, до кінця, до краю...
Тож поклонися січовим стрільцям й скажи тихенько: «Знаю, пам'ятаю...»

Василь Стус

Озброєний віршами і серцем гарячим він палко любий Україну.
Такий патріот! Він не зміг би інакше бо ж був вірно люблячим сином!
Писав, і надіявся боровся до крові ковтаючи натхненні рядки.
Вони ж то були наче сльози солоні, та він не полишив мети!
У таборі важко, зачинені двері... Горить збірка «Птаха Душі».
І Стус полетів десь під хмарами за нею, і там він читає рядки.

**Моя Україна забула сміятись. Вона гомонить.
 Моя Україна не виухла од прагнення жить.
 Моя Україна не знає веселих світань.
 Моя Україна палає у мить догорянь.**

В. Стус

Водонапірна башта

Гуляючи серцем Вінниці, почувши мелодію враз.
 Знай - історична реліквія показує свій точний час!
 Мелодія зачаровує, будівля міцна і надійна.
 Ви здогадалися що це? Башта водонапірна!
 Багата у неї історія, багато в ній було людей,
 А зараз її територія – це все військовий музей.
 Війни і революції, все що прийшлося на долю,
 В стендах там занотовано, листи, фотографії зброя.
 Цікавого , і пізнавального там дуже-дуже багато!
 Екскурсороводи розкажуть вам радимо вам завітати!
 У вежі чотири годинники, мають свої голоси.
 Послухай, поринь в історію, ти ж свідок такої краси!

Меморіал жертвам сталінського терору

Чорні сторінки історії, кров'ю залиті дні.
 На власній, своїй території людей віддали землі.
 За лишнє слово, за фразу, за непотрібну розмову
 Невинні, загиблі душі, сталінського терору.
 І все те що колись відбувалось, у себе сповна увібрав
 Чорне горе, не радість той пам'ятний меморіал.

Пам'ятний хрест жертвам сталінських репресій

Репресії тягнулися роками,
 Багато що замовчує історія.
 Лише хрести стоять з меморіалами
 Для нас щось нагадають і повторюють.
 Вони застигли в спогадах, у траурі,
 І згадають розстріляні ті дні.
 Кружляло вороння чорними хмарами,
 І час завмер у пам'ятнім хресті.

Меморіал Слави

Ніхто не забутий, ніщо не забуде! Наш вічний вогонь все горить.
 Період війни, невимовного смутку. Роки – а здавалося б мить.
 На варті завмерши троє солдатів задумавшись вічно стоять
 Їм просто б пожити, а їм воювати за нас. За усіх. За малят.
 Стоять мужньо й гордо вдивляючись в очі

Усім землякам, і державі. І міць кам'яна довгу пам'ять пророчить
 В Меморіалі довічної Слави. На плитах так чітко видно героїв
 Їх прізвища і імена. Бо вік наділила короткий їм доля
 А решту зробила війна... Вогонь палає танцює від вітру,
 Проридає сумує у такт.
 Тихенько замінить сезонну палітру, щось згадує з міді солдат.

Пам'ятник жертвам Голодомору

Жінка зі снопом пшениці у руках, який ж то скарб! Наповнений він горем.
 Неначе заржавілий, гострий цвях, впивався у людей шалений голод.
 Жінка стоїть, вся біла і свята, стражденний погляд відвела від світу.
 Вона і мама, донька, і сестра... думки гіркі розвіяла по вітру.
 Збирала крихти, сіяла надію. Що стане кращим цей жорстокий світ.
 Що в хаті знову піч повеселіє, на рушникові засміється хліб.
 Вона стоїть мов янгол білосніжна і крізь роки мов промовляє знову
 Знедолена, замучена та вічна: «Не доведи, Господь, голодомору!»

Пам'ятний знак з нагоди 90-річчя вінницького трамваю (січень 2009)

Пролетів по місту трамвай, так швиденько, і знаючи діло.
 У вікно знову день зазирає, він везе пасажирів уміло.
 На роботу, у школу, в садок, всі чекають його на зупинках.
 Ось такий безкінечний потік перевозить трамвай усіх швидко.
 Бачив Вінницю він зовсім юну, бачив зміни і різних людей.
 Але їде по рейках мов струнах, хоч змінився, змінилась модель.
 І стареньке депо вже не там, де колись він катався однак,
 І зітхає під спогад трамвай, є величний і Пам'ятний знак!
 Він нагадує те що пройшло, скільки днів промайнули швиденько,
 Було перше трамвайне депо, і маршрути, поїздки, і рейки...

Пам'ятний знак «Я тебе люблю»

Зранку будить матінка донечку свою, промовляє лагідно : «Я тебе люблю!».
 Поцілує солодко тато в щічку неньку і сміється радісно щастячко маленьке.
 Підростає донечка, й через пару літ у маленькім серденьку вже кохання слід.
 Хтось вже обнімає дівчинку свою, і тихенько каже: «Я тебе люблю!».
 Є в центральнім парку, найніжніший знак. Там голубить щиро дівчину юнак.
 І тріпоче серце в твердості граніту,
 Як, скажіть, без ніжності можна жити в світі?
 Як не віддавати всю любов свою?
 Й не почути пристрасне: «Я тебе люблю!».

Пам'ятник загиблим міліціонерам

Вони віддали життя за спокій в місті, в протистоянні хаосу і чвар.
 В них руки і сумління будуть чисті, обов'язок поклали на вітвар.
 Вони не знали що чекає завтра, удар злочинця, чи підступна куля.
 І їхня праця не пропала марно, вони спокійно вічним сном заснули.
 Вони боролись в небезпечній сфері, дивились смерті в очі кожен день.
 Відважні, сильні міліціонери з добром у серці, захист для людей.
 І ось стоять для них найкращі квіти, шепоче вітер в небесах слова.
 Стоять вони у пам'яті з граніту. загиблі з честю, з серцем із добра!

Пам'ятник молодому Шевченку у Вінниці

Молодий Шевченко - дивиться в історію,
 На Музейній площі, на кам'яній брилі.
 Молодий і юний пролетить у спомині,
 Віршами завітчаний в сивій давнині.
 Молодий Шевченко - розмовляє з дітками,
 Добирає лагідні і прості слова.
 Проростають ніжністю, і словами-квітами,
 На Музейній площі десь посеред дня.
 Молодий Шевченко – це жива історія
 Він життям і творчістю весь неначе світиться.
 Додає фрагменти в нашої території,
 В Україні-матінці, в добрій, рідній Вінниці

**Пам'ятник Т.Г. Шевченку у Вінниці коло
 НВК «ЗОШ І-ІІІ ст.- гімназії №30 ім.Т.Г.Шевченка ВМР»**

Блукає час невпинно так і вперто.
 По алеях, вулицях промчиться.
 Зустрічає пам'ятник Шевченка
 На подвір'ї школи номер тридцять.
 Він стоїть і вдивляється мовчки,
 Учні йдуть на життєві уроки.
 А Шевченко їм долю пророчить,
 Перші впевнені, радісні кроки.
 У знання, в дивні ті таємниці,
 В вуса посмішку ховає тихенько.
 І гімназія номер тридцять
 Горда пам'ятним бюстом Шевченка.

Пам'ятник Українській пісні у м.Вінниці

Щебетлива українська мова,
 Лине з неї найніжніший спів.
 І тремтлива, ніжна, барвінкова
 Пісня лине з давнини, з віків.

Як без неї, мали б жити люди?
 Мелодія бере за серце так...
 В нас же поєднання неймовірне,
 Стоголосся і емоцій й свят.
 Пісня є на будь-якій події. І вінчає співом молодят.
 Чути гарно діток в дитсадочку,
 Хтось у пісні мріє про кохання
 Мама з співом вишила сорочку,
 Чутно соловейка на світанні.
 Лийся, ніжно, десь під небо, лийся!
 Хай же час від подиву зупиниться!
 Пам'ятник цій Українській пісні
 В нашій місті. В мелодійній Вінниці!

Пам'ятник Шевченку (ЗОШ І-ІІІ ст №22)

«Учітесь, читайте, І чужому навчаєтесь, Й свого не цурайтесь ...!»
 Шевченко лишив нам слова... Натхненний любов'ю,
 До поту, до крові, відстоював думку, права...
 Шевченка погруддя нагадає про давній, незламний святий «Заповіт».
 Слова що писав, мов пророчі, не марні. У школі погруддя стоїть.
 Промчиться у вічність далеко-далеко, й затихне сполохано час.
 Шевченка слова так бентежно і легко
 Із книг знов озвуться до нас: «Борітеся й поборете, вам Бог помагає!»
 Бо ж Кобзар наш на тім світі, то вже добре знає!

Погруддя Грушевському

Погруддя Грушевському протистоїть пекучому сонцю, вітрам.
 Так пильно вдивляється в кожнісіньку мить, мов правду розказує нам.
 Історик, що вірив в квітучу країну, правдивий її елемент.
 Він був патріотом і люблячим сином, і перший її президент.
 Життя і наука зійшлися в одне зробивши вагомий внесок.
 І Конституція, УНР стали потужним прогресом.
 Квітуча і вільна країна твоя, летять десь думки в піднебесся.
 Пишається вся українська земля патріотом Михайлом Грушевським.

Погруддя Сухомлинському

Сухомлинський гомонить до діток, найніжнішими і добрими словами.
 Розквітає доброти палітра. І любов між дітками й батьками.
 Сухомлинського була творча дорога, цінні істини. Реліквії прості.
 Билось ніжне серце в педагога що буває рідкістю в житті.
 Усю душу відкривав малятам, і оповідання і казки
 Все для них хотів би він віддати, щоб росли хорошими людьми!
 Він хотів і жити і творити повен весь емоцій і ідей.
 Що для вас найголовніше в світі? «Це Любов, звичайно, до дітей!».

Погруддя Франку (Вінниця)

*З дитинства мав він дуже гострий розум. Всіх титулів його не передати.
Поет, діяч, а неймовірна проза! Яку і зараз хочуть всі читати.
Казки дитячі в душу входять легко, маленький скарб для наших малюків.
Росте і досі творчості те дерево корінням все сягаючи віків.
Іван Франко – це публіцист, філософ любив Шевченка палко він вірші.
Писав як жив – з душею, ніжно й просто. І досі пише, вдома, на межі...
А вітер знову розвіває листя, і знов туман густий як молоко.
В частинці світу, він таки лишився наш неповторний. Наш Іван Франко.*

Погруддя Юрію Коцюбинському

*Син Коцюбинського ввійшов в історію
Як справжній патріот, як вірний син
Відстоював країни територію
Як вільну, незалежну і єдину.
Багато справ було і революцій.
І табори, протести. Врейти – розстріл.
Історія ніколи не відпустить,
Пам'ять про нього. Біль, життя, не просто...
Син Коцюбинського вже в батьківській світлиці.
Його душа, і там його погруддя.
Йому напевно легко й добре спиться.
На Україні. Де найкращі люди.*

Пам'ятник жертвам Чорнобильської трагедії у м.Вінниці

*Зчорніло сонце на світанку втратами, принишло навіть чорне вороння.
Десь стався вибух в ядернім реакторі, відчула лихо зранена земля.
Котилась хвиля відчаю і болю, життя спинилось долею враз зражене
Кричало лихо уночі совою розсіялась по світу радіація.
Зчорніло сонце, обсипалось проміння. Тягнулись руки, хворі і обпалені
Отруйне по землі стелилося зілля, й життя людей у просторі розтанули.
Чорнобиль. Жах. Важкі й болючі втрати, незрозуміла долі та стратегія.
Про все що сталось будем пам'ятати, вибухи. Жах. Чорнобильська трагедія.*

Пам'ятник вінницькому архітекторові Григорію Артинову

*В кожному місті є унікальні споруди, будівель чудові фрагменти.
Створили їх вправні, обізнані люди за професією архітектори.
Скільки праці, зусиль і безцінного часу вкладали у кожну цеглину
Щоб історії міцно тримався каркас і будівлі стояли мов диво.
От і в Вінниці в нас унікальна людина будувала «обличчя міста».
Видатний архітектор Григорій Артинов повен творчості, дивного змісту.
Будувала уява бажання творити відкриває натхнення десь двері.
Знов проекти нові розробляє Артинов засидівшись на лавці у сквері.*

Пам'ятник Герою Радянського Союзу Л.Ратушної

Війна наче заздрісна подруга йшла за ними за кроком крок.
Скільки сильних, сміливих подвигів впали на плечі тендітних жінок.
Скільки різного не здійснилося і моментів щасливих втрачено.
Та з війною вони не змирилися серед них наша Ляля Ратушина.
Вінничанка, з вогнем у серці рідний край пішла захищати.
Де ж та сила, скажіть береться, щоб так ворогу протистояти?
Не судилось побачити миру, та надії її не втрачені.
Десь під небом радіє щиро, мирній Вінниці Ляля Ратушина.

**Пам'ятник Іоаннес Паулюс II у м.Вінниці.Римо-католицький храм Пресвятої
Діви Марії Ангельської**

Прикрашає костел католицький пам'ятник історичний.
Благословляє усіх Папа Римський
Весь задуманий і величний.
Задивився кудись у вічність
І стоїть неначе над світом
Час іде інтенсивно, циклічно
Йдуть дорослі, і йдуть діти.
Час про нього пам'ять не стер
Всім дано по їхній лиш вірі
Він стоїть біля входу в костел
Святої Ангельської діви Марії.

Пам'ятник Горькому у Вінниці

Центральний парк. На постаменті гордо
Стоїть він з книгою в руках. Письменник, драматург,
Відомий Горький, записаний словами у віках.
Центральний парк, буяють рясно квіти.
І настрої піднімається у міста. І сонячним теплом ніжно зігрітий,
Купається в осіннім падолисті. Стоїть скульптура Горького у парку,
Вдивляється у небо наче в диво, пройди по сходах, повз центральну арку
Її побачиш власними очима.

Героям Небесної Сотні (меморіальні дошки)

Дивуються маленькі оченята, «А що це за дошки, мамо і тату?»
На них фотографії, різні дати батьки ж мовчать. А що сказати?
Що в нас в Україні колись був Майдан, що шини горіли мов чорний вулкан,
Що небо й земля наче дивна безодня і гинули люди – Небесна Сотня!
Що серце стискалось від відчаю й болю, тихенько тужила заплакана доля.
Звивались думки мов отруйні стріли а Сотня Небесна у небо летіла.
«А що це за дошки, мамо і тату?» Потрібно одну лише фразу сказати,
Хоча і маленькі, хай знають сьогодні то люди - Герої Небесної Сотні.

Загиблим воїнам в АТО (меморіальні дошки)

А в мене у АТО був старший брат,
 У нього був великий автомат.
 Коли приїхав він додому у морози,
 У мами на очах бриніли сльози.
 А потім відкривали дивні дошки
 І навіть брат заплакав, зовсім трошки...
 На них вже інші дяді, теж солдати
 Дивились, і тримали автомати.
 Я брата так тихенько запитаю
 Що це таке? І що це означає?
 Задумавшись, поморщить він чоло
 «Це для загиблих воїнів в АТО».

Пам'ятний знак Небесній сотні та загиблим Героям АТО

Небесна сотня піднялася в небеса
 Сто янголів. Змахнули важко крила.
 Упала на траву рясна роса
 І «Пливе кача» лине по країні.
 Горіли шини, і горів весь світ
 Хапала смерть в кістляві руки душі
 І не питала скільки кому літ,
 Лиш мами крик нараз весь світ порушив.
 Небесна Сотня, воїни АТО,
 Бунт, Незалежність, вкоренились в серце.
 Поборене повинно бути зло,
 І крізь століття спомин ще озветься!
 Скільки життів пішли у небуття,
 Їх кров і сльози на убивць руках.
 Про втрачене у вічності життя
 Нам нагадає пам'ятний цей знак.

Скульптурна композиція «Дерево Свободи»

Відвоювали хлопці країну. Відлетіли у вічну тишу.
 А на спомин про цю подію
 З'явилась дивна, тендітна вишня.
 Її коріння йде з України,
 Так сумно линуть додолу квіти.
 Та ще квітує, надійна й сильна
 У неї ще залишилися діти.
 Скручений стовбур стоїть на Майдані
 Кровить на серці вишневий сік
 Які болючі і рвані рани.

*І втрати йдуть ще за роком в рік.
 Квітує вишня, як нагорода
 І як надія, що все ще зміниться
 Її назвали «Деревом Свободи»
 У центрі міста, у рідній Вінниці.
 В її підніжжя поклали квіти,
 В її підніжжя немов безодня.
 Муки й страждання нашого світу,
 Розстріл Героїв Небесної Сотні.*

***Пам'ятник студентам і викладачам політехнічного технікуму, меморіал
 Пам'ятник студентам, що загинули в боях ВВВ, меморіальна стела на
 території Вінницького медичного університету***

*З студентських лав зірвала їх війна, і зброю в руки непомітно вклала.
 І знов дзвенить дзвінок де їх нема, і почалася вже «не їхня пара».
 Викладачі й студенти полягли змагаючись із часом й беззаконням
 Не чутно їм студентської весни, лиш посивіли передчасно скроні.
 Вони не вчилися, вчила їх війна. Давала і завдання, і оцінку.
 Але яку? Хоча, тепер хто зна? Вони взяли кожен на небі зірку.
 Яка освічує нам долю і шляхи нагадує про те що в білім світі
 Були роки страшенної війни, боротись йшли викладачі і діти.
 Вони здали свій залік десь під небом, їм видала дипломи власні доля.
 І пам'ятників видно силуети людського духу, прагнення до волі.*

Пам'ятник Симону Петлюрі (Вінниця)

*Задумався Петлюра на віки сидить замислено він на гранітній лавці.
 Десь в Вінниці виспівують пташки, і знову сонце сходить рано-вранці.
 А він сидить і думає про час, в якому мав історії сторінку
 Як вміло віддавав колись наказ, і як любив він неньку-Україну.
 Був журналістом, був він і військовим вклав у літопис власний елемент
 Тепер сидить, задумавшись, у формі нашого міста пам'ятний фрагмент.*

Пам'ятник загиблим льотчикам, меморіал «Не повернулися з польоту»

*Вони не повернулися з польоту ще розтинають хмари літаками
 Яка б не була нині в нас погода усе літають, птахами літають.
 Вони не повернулися з польоту зріднилися з штурвалом у кабіні
 Сила тяжіння мабуть була проти, але вони літають і донині...
 Рев літака. Пілот несеться в небо наввипередки з вітром апарат.
 Про результат ще думати не треба. Хтось на посадку не пішов назад...
 А хтось побачив в небі побратима, маленьку іскру, надію на життя
 Літак летів, людське творіння, диво внизу вже зачекалася земля!
 І приземлившись, бойовий літак затихне миттю, щоб набратись сили.
 І для героїв пам'ятний той знак залізним птахам, що теж ламають крила.
 Вони не повернулися з польоту.....*

52 воїнам-односельчанам, загиблим на фронтах ВВВ, меморіал
 Війна, Велика Вітчизняна. Скільки ж то сил і радості забрала!
 Життя полинуло кудись у небо та забувати подвиг їх не треба.
 Що всі збирали, мов по крихтах, сили допомагали, бились, щось робили.
 І час до перемоги наближали батьки, брати усі односельчани.
 Війна, і фронт кусали губи з болю, очікуючи врешті перемоги,
 Вклонімось низько, тим хто йшов тоді до бою
 Нехай їм буде вічний, добрий спокій.

**Меморіальний комплекс встановлений на честь 38-ї армії, що звільнила місто
 від нацистських окупантів**

Безсмертним від живих, мороз по шкірі.
 Маленький долі штрих, і знавіснілі
 Роки, чиєсь життя взяли з собою.
 Безсмертним від живих, для всіх героїв.
 Для тих, хто був поліг для всіх солдатів
 Що захищали світ від окупантів.
 Безсмертним від живих такий фінал.
 Маленький долі штрих. Меморіал.

Пам'ятник слави захисникам мирного неба

Мамо, глянь, у небі синьо-синьо! Пролетів у небі десь літак!
 Ой, летить так швидко і невпинно, лиш біліє ледь помітний знак!
 Мамо, глянь! Білесенькі хмаринки! Літачок же ж їх не дожене?
 Донечко, малесенька дитинко! Літачок той небо береже!
 Він ньому мужні дяді є, пілоти, дивляться на землю з висоти.
 Бережуть наш сон, літають доти поки граємось, й живемо я і ти...
 Мамо, глянь! Он пам'ятник цікавий! Хто його сюди колись поклав?
 Пам'ятник небесної цей слави мирного неба всім захисникам!

Юрій Гагарін

«А хто це, Юрій Гагарін, дідусю?» Питає маленький онук.
 Дідусь заховає усмішку в вуса й візьме нашу книжку до рук.
 «Он бачиш у небі зірок так багато, танцюють сузір'я у такт.
 Він перший навчився туди долітати він перший у нас космонавт!
 У нього потужна і сильна ракета долала у Всесвіті простір
 Тоді ж не було ще у нас інтернету а був лиш безмежний Космос.
 Там є астероїди, метеорити землі видно лиш силует.
 Там нам неможливо без кисню прожити, і йде десь парад планет.
 А ще десь ракета поволі літає, і знову у ній космонавт
 Та перший за всіх був Юрій Гагарін у космос він дав вдалий старт!».

«Невідомий художник»

Намалюй художник, наших малюків! Хай побільше буде в них яскравих днів!
 Кольорові фарби і чудові миті, адже без картин нам нелегко жити!
 Намалюй художник, вони по позують і свої фантазії власні намалюють.
 На мольберті виведи ніжні почуття, бо ж колись і ти був чарівне дитя!
 А тепер задумав ти нову картину, ми тобі заглянемо тихенько за спину
 Там з'явився ніжний, дивний силует знову ти малюєш чийсь автопортрет.
 Поруч милий пудель, найвірніший друг ти його годуєш, мабуть, просто з рук.
 Ти малює гордо свій шедевр власний Вінницький художник - намалюй нам щастя!

«Пам'ятник лелекам»

Дітки, а ви знаєте про пташку, що летить із вирію далеко?
 Як не було б бідолашці важко навесні вертається лелека.
 У куточок де її гніздечко, зроблене дбайливо так і вміло
 Кожен прутик затишно плететься десь чекає пташку Україна.
 Клекотить, співає нам лелека знов радіє кличучи весну,
 Незабаром знову літня спека принесе малят в її сім'ю.
 Ніжний птах сімейної любові, і священний дивний оберіг
 Він як символ щастям всім у домі і надії, радості для всіх.
 Парк вітає всіх дивною красою, між дерев видніються вони
 Зроблені умілою рукою пам'ятні лелеки у гнізді.

Петру Запорозцю

Багато пам'ятників побачити можна багато із них не раз ще зміняться.
 Є пам'ятник в нас Петру Запорозцю на Замостянськiм районі Вінниці.
 Стоїть серед шуму машин і трамваїв, і дивиться тихо кудись в далечинь
 Багато моментів історії знає, і став у людини одним із творинь.
 Яке увіковічили на постаменті запам'ятали хвилину кожну
 Такі історичні, важливі моменти як пам'ятник наш для Петра Запорозця.

Ернесто Че Гевара

Берет з п'ятикутною зіркою, гордий погляд, постава
 Герой високої мірки революціонер Че Гевара.
 Борець, людина – легенда він був у своїй країні.
 Його високі злети згадують і до нині.
 Пам'ятник з бронзи й граніту стоїть у нашій Вінниці
 До нього приносять квіти, туристами завжди ціниться.
 Стоїть він уже роками в пошані ще і до нині
 В єдиному екземплярі споруджений він в Україні.

Данило Заболотний

Якщо ми не помиємо ручки, коли ідемо з вулиці додому.
 У нас з'являються маленькі дивні «злючки» що мають назву «вірусні мікроби».
 І через них частенько ми хворіємо болять животики, і дуже неприємно

Та люди є що чинять протидію. дослідження проводять чітко, ревно...
 Колись в нас був Данило Заболотний, робив він досліди і мрію мав для себе,
 Простояти всім важким хворобам і хай що хоче каже світ, і небо...
 Він йшов на перекір усім дорогам і в медицині розбирався чітко
 Робив усе, у чому мав він змогу щоб не хворіли і дорослі й дітки.
 Тепер медколедж носить його ймення, і пам'ятник, простий і благородний
 Для всіх студентів, і для їх натхнення стоїть в роках Данило Заболотний.

Пам'яті тисяч євреїв, по-звірячому закатованих фашистами

Обрубали гілочки нації цвіт летів і покривав всю землю.
 В період репресій, окупації зробили день траурним, темним.
 Обрубали, лишився стовбур. Що корінням іде у землю.
 Той тужливий, сполоханий спомин лине досі десь там, під небом.
 Лине пам'ять, болюча від втрат і надія маленька з нею.
 Стоїть сумно пам'ятний знак пам'яті тисяч убитих євреїв.

Пам'ятник льотчикам-визволителям Вінниці

«Татку – горнеться хлоп'ятко знаєси, ким я хочу стати?
 Полетіти в небеса у кабіні літачка!
 Буду я пілот відважний, добре, татку? Що ти скажеш?».
 «Он дивися бачиш знак? Постамент. Стоїть літак.
 У туманності імлі всім загиним на війні.
 Всі пілоти що літали, із небес нас захищали.
 Щоб було в нас мирне небо мир для тебе і для мене...
 Для матусі і всіх діток. Всім щоб добре було жити».
 «Татку, як літак цей звався?». «Зветься й досі – Міг -15!».
 «От татусю, я вже точно знаю ким я бути хочу!
 І пілотом, й гарним сином й захищати Батьківщину!».

«Учням і вчителям школи загиним на війні»

Зараз за партами спокійно всі сидять ведуть урок учителі у школі.
 Не чути вибухів і вигуків солдат, і спить спокійно вітер на осонні....
 Багато хто загинув на війні, залишив клас і незакриту книгу
 І класи сиротливі і пусті пішли ж усі боротись за країну.
 За рідний край, за усмішку малят за перший дзвоник на шкільнім подвір'ї
 Щоб гордо майорів державний стяг і мир з'явився в рідній Україні.
 І пам'ятник не зміниться ніколи нагадує, і міцно так стоїть
 Про всіх дітей і вчителів у школі які життя віддали в одну мить.
 За нас, за всіх, за решту поколінь кружляє знову випускний десь вальс
 Й випускникам вручають хліб і сіль, у мирний і такий щасливий час...

Іван Богун

Дітки, а чи знаєте ви хто такі в нас козаки?
 На коні скакав хто в славу, захищав нашу державу?
 Подвиги свої здобув полководець наш Богун!
 Він боровсь за Україну, був її великим сином
 Гостра шабля у руках на коні неначе птах!
 Він в бою літав стрілою дуже вправною рукою
 Подолав всіх ворогів гордо і до наших днів
 Долітає славний шум, мчитьсья наш Іван Богун.

Історія Вінниці в дитячих життях

Історія Вінниці в дитячих долоньках,
 Історія Вінниці в дитячих життях.
 Історія Вінниці вона не коротка!
 А тягне із давності довгий свій шлях.

Пройшлися швиденько її сторінками
 Там різні є пам'ятки, різні споруди.
 Маленькі чомучки, з своїми батьками
 Дізнались які були в Вінниці люди.

Що так захищали, творили, любили,
 Сміялись і йшли теж у літку на річку.
 Й в садочок напевно також ще ходили,
 А зараз zostались у пам'ятній стрічці.

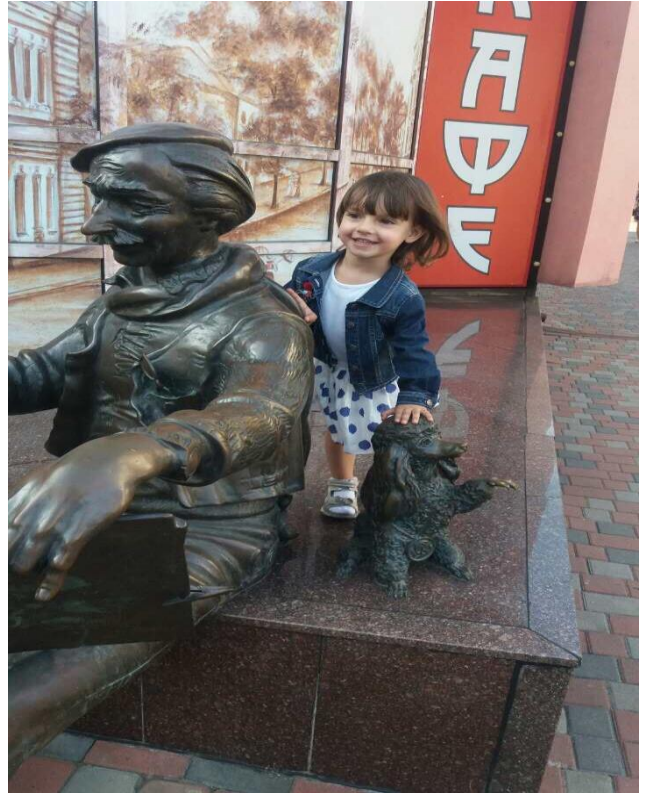
Zostались у книгах, zostались в журналах
 У парках, алеях і затишних скверах
 Напевно багато чого прочитали
 В історія вам відкриває всі двері.

Малесенькі наші, рідненькі, красиві
 Ви в світі побачите ще дуже різне.
 Ростіть і навчайтесь, хай буде в вас сила
 Історію знайте ви рідного міста!

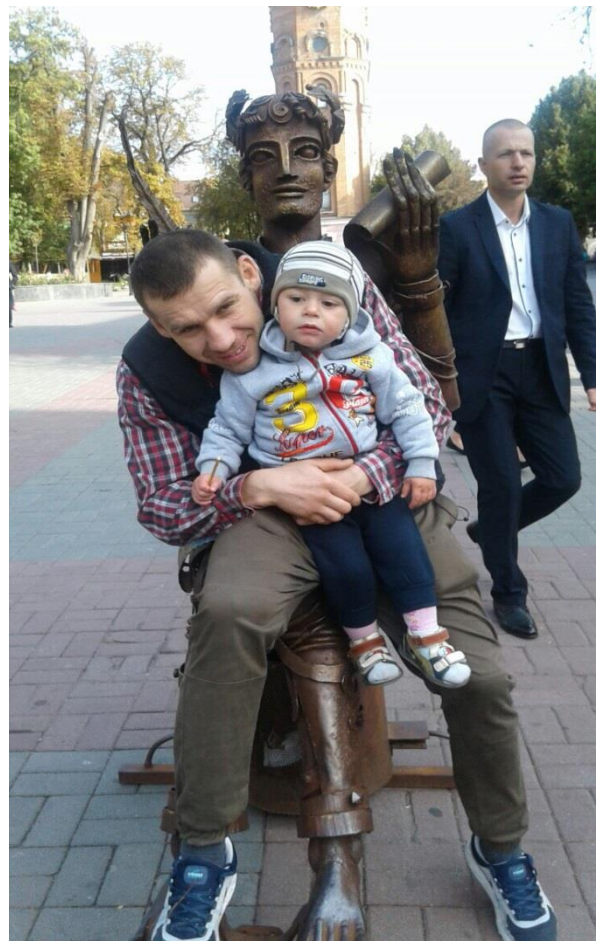
Тетяна Шкурак

ФОТОГАЛЕРЕЯ «ІСТОРІЯ ВІННИЦІ ПОКЛАДЕНА НА ПОСТАМЕНТ»

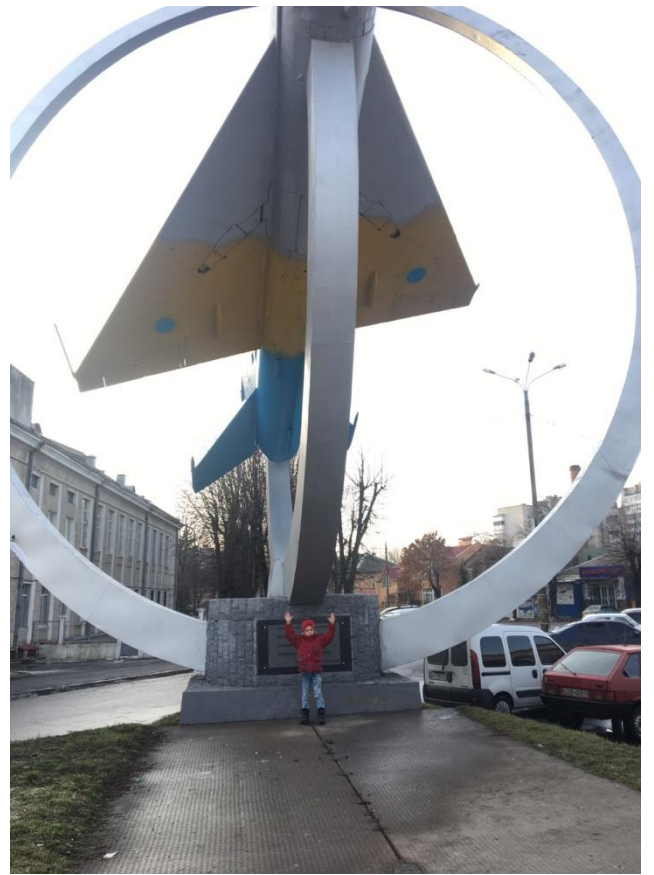

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція: «Вихователь-методист дошкільного закладу». Спец. випуск – 2012. – С.3-30.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років /наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; авт.:кол.Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, Н.І.Богданець-Білокаленко[та ін.]; наук.ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв.і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К.: Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 304.
4. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» /наук. кер.проекту В.О. Огнев'юк; авт.:кол. Г.В. Беленька, О.Л.Богініч , В.М. Вертугіна та ін.. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2016. – 352.
5. Антін Драган. «Пам'ятаймо про Вінницю». – Вінниця., 1992; «Вінниця: Злочин без кари» (документи, свідчення, матеріали про більшовицькі розстріли у Вінниці в 1937-1938 роках). – К: «Воскресіння», 1994.)
6. «Пам'ятки історії та культури Вінницької області: словникова частина» / Упорядники : Ю.А. Зінько, М.Р. Мудриченко та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011.
7. Каталог-довідник: Пам'ятки історії та культури України. Вінницька область / НАН України. Інститут історії України; Центр досліджень історико-культурної спадщини України. – К., 2015. – 482 с. [Електронний ресурс]
8. Ресурси Інтернету